

Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi

MARILÂS

AYLIK KÜLTÜR EDEBİYAT DERGİSİ SAYI:4 MART 2015 CEMAZİYELEVVEL 1436

İMTİYAZ SAHİBİ

Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi
Adına Okul Müdürü
Mahmut Yelek

TETKİK EDEN

Ragıp Küçüker
Süleyman Ocakçı

YAYIN KURULU

Akif Akyıldız
Abdullah Faruk Çiftler
Muhammed Musa Bakar

YAZAR-ŞAİR

ÂFÂKÎ- Muzaffer Enes Topaloğlu
ABDÜLHADÎ - Abdülhadi Uysal
AFRASİYAB - İ. Ethem Erdoğan
GARİBYOLCU - Furkan Demir
MÜŞAHİD - Alibaz Dursun
ADEM - Enes Şamil Kiraz
MUŞTU - Akif Akyıldız
MEYYİT - Said Akç
FUÂD - Fuat Sarı
ZİRÜH - Mert Sönmez
AHMED - Ahmet Aktaş
DİRİLİŞ ERİ - Fatih Tiftik
SANTÛRÎ - Abdülbaki Yaşat
HAMAL - Furkan Türkyılmaz
EFDAL - Nurullah Yusuf Ergür
HÜŞYÂR - Abdullah Faruk Çiftler
MİSAFİR - Mustafa Yasir Demirkol
ZİVEKÂR - Muhammed Musa Bakar

Editörden

Uzun bir zaman diliminden sonra tekrar kuşların civıltısını ve yaprakların hışırtısını duyuyor, ağaçların yeşilliğini ve gökyüzünün bizi kucaklayan mavisini görüyoruz. Yine karamsar bir kış mevsiminin ardından şımarık ve sevecen bir bahar bekliyor bizi. İlk üç sayıdan sonra Mahlas dergisinin 4. sayısında bizim için mahiyeti büyük olan “bahar” hakkındaki düşüncelerimizi ve hayallerimizi sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Mevsimleri bir insanın ömrüne benzetecek olursak “bahar” insanın gençliğidir. “Gençlik ilkbahar gibidir, yaşlılık ise kışa benzer. Öyle bir kış ki, arkasından bahar gelmez.” sözü bizi yeterince aydınlatmakta. Günümüzde de “Daha ömrünün baharında!” deyimini kullanmaktayız. Bahar’ın tanımısözlükte “kış ve yaz ayları arasındaki mevsim” şeklinde tanımlanmıştır. Bahar bizim tanımımızla da insanı çocuklaştıran ve dahi çocuklaştırdıkça mutlu eden şeydir, bahar eve yorgun argın dönen bir babanın onu gülümsemesiyle mutlu eden evladıdır. Hatta o evladın yüzündeki gülücüktür. Bahar’ı diğer mevsimlerden ayıran bir özellik de mütevazı oluşudur. Çünkü ne yaz kadar sıcak ne de kış kadar soğuktur, kısacası mutedildir.

Biz de bu sayıda sizlere, “bahar” hakkındaki görüşlerimizi natüralist bir “şekilden” öte Anadolu’nun bağrından kopan, köylü ve geleneğimizden gelen bir doğa tasavvuru ile aktarmaya çalışacağız.

Vesselam

FARUK ÇİFTLER

Bahardan Sonsuza

Geldi yine bahar. Kavuşturana şükürler olsun.

Geçiyor günler durmaksızın. Geçen günlerle beraber bize verilen sürenin de sonuna geliyoruz. İyisiyle, kötüsüyle... Durmaz ki zaman. Dün kıştı, bugün bahar. "Dikenden gül bitiren, kışı da bahar haline döndürüyor."¹

Baharda çiçek açar, ağaçlar meyveye durur, kırlar yeşillenir, hayata döner. Sevinir cümle âlem, sanki hiç bitmeyecekmiş gibi. Hatırlamaz sonbaharı, dökülen yaprakları, kuruyan dalları... Bizim için de böyledir hayat. Sanki hiç ölmeyecekmişiz gibi, atılırız plândan plâna; garantimiz yokken bir dakika sonrasına. Ölüm muhakkak ve ölüm mutlak...

Buyuruyor ki kelâmında Allah: "Onlar ki başlarına bir musibet geldiği zaman: 'Biz Allah'tan geldik ve sonunda O'na döneceğiz.' derler."²

Hükmün verilmişken öncesinde, nasıl düşersin gaflete.

Genciz, hayatımızın baharındayız! Ama bu bahar bizi aldatmasın. Unutmayalım ki bahardaki ağacın kışı göreceği kesin değildir...

Bu bir yol; uzun ya da kısa, elbette kavuşacak herkes Allah'a.

"Eğer o fâni gençliğini iffetle hayrata -istikamet dairesinde- sarfetse, onunla bâki bir gençliği kazanacağını bütün semavî فرمانlar müjde veriliyor."³

O gün ki; fâni, ömrünün kıymetini bilen, geçici gençliğini hayrata -istikamet dairesinde- sarfeden ve asrın tarzına değil, Allah'ın farzına uyan kazanacak.

"Gençlik hiç şüphe yok ki gidecek. Yaz güze ve kışa yer vermesi ve gündüz akşam ve geceye değişmesi kat'iyetinde, gençlik dahi ihtiyarlığa ve ölüme dönüşecek."⁴

Misafiriz bu dünyada hepimiz, misafirhane sahibinin emirlerine göre hareket etmek gerek...

1- Mevlana Celâleddin-i Rumi

2- Bakara Suresi 156. Ayet

3- Asa-yı Musa - 22

4- Asa-yı Musa - 22

Kardelen Metaforu

Çıkardı başını topraktan delerek kar tabakasını, yerin üstünde ne olduğunu bilmeden. İlk olmak mühim. Öncü, lider, önder olmak... 'Ulu' sıfatını takınmadan tüm kardelenlere misal...

Kar delindi, yeryüzü tüm hakikatiyle zahir oldu. Semadan arza pamuk pamuk düşünler bir olmadan, birleşmeden delmeli onu tüm özgüveniyle. Bu ancak ilk, öncü kardelenle ittiba ile hâsıl olacak. Öncü kardelen nasıl kırdı, nasıl erittiyse o beyaz tabakayı -bir kardelenle bu gücün varlığı muayyen olduysa artık bütün amaç diğerlerinde. Çağımızdaki tabakalar sadece beyaz değil, renk renk zaten öncü kardelen de böyle söylemedi mi, bu tabaka her zaman beyaz olmaz diye, zahire değil niteliğe bak diye.

Haydi, zamanı gelmedi mi artık bu intizar niye? Yolunu bulmak için öncüyü izle. Saf bir taklit olmamalı bu müşahede. Ruhlara, dişlere geçmeli; tüm vücutta hissedilmeli, bir meleke haline gelmeli.

Asıl görev yer üstünde. Tüm soğuğa kafa tutarak yaşamını sürdürme vakti... Yirmi günlük hayat seyrinde bir yolcu olduğun bil. Unutma ki hangi kardelen en iyi, en güzel çiçeği açsın diye bu varoluş.

Yalnız değilsin bu yolda. Dikenler sarmış etrafını, görmemektesin hâlâ. Mülâhaza et, furkan(hakkı batıldan ayıran) olmayı bil.

Ey kardelen, işbirliği yapmayı, dayanışmayı öğren
Ne sağına ne de soluna bak
Çünkü hepinizdeki aynı ten
Sadece yaptığın işle ölçülür kıymetiharbiyen

En büyük savaş içindeki tohuma karşı.
Tohumdan müteessir değil, tohuma müessir ol.
"Adaletli olun." ihtarına kulak vererek hakkını ver
ona, lakin ona hükmetmek gerektiğini de fehmet.
Çünkü sen tohumla güzelsin, tohumla varsın. Ancak tohumu eğitmekle yol alırsın...

GARİBİYOLCU

BAHAR

Bahar, toplumumuzun mevsim olarak bildiği bazen de mecazi manada kullandığı bir kavramdır. Ancak bahar özellikle de biz Müslümanlar için farklı, belki de fark edilmeyen bir manaya sahiptir.

“Adeta bu kavram: kışın gelmesiyle, mana ile sıkıntıların gelmesiyle kuruyan; parçalanan ve ölmeye yüz tutmuştur. Ve çiçek açmasıdır bunca zorluğa ve sıkıntıya rağmen.”

Bu nedenle bahar direniştir. Yıkamak için değil, yapmak için, gözyaşlarını silmek için, günahlarla dolan kalbimizi Nisan yağmurlarıyla yıkamak için ateşlen kavru lan doğuyu söndürmek için gelir bahar. Akıttığı her saklambaçların doğmak için gelir bahar. Artık Akşa'daki her kurşuna göğüs germek için gelmeli bahar. Günahlarımızı yıkamaya gelmeli bahar. Bize rahmet olmalıdır bahar, gaf-

let değil. Harman vakti olmalı bahar, yeme değil. Odur baharın manası, Odur en büyük direnişçidir. O'dur baharın ilk kardelen çiçeği.

Bu nedenle bahar dirilmektir. Her düşen kaleme binlerce makaleyle yanıt vermektir. Gözlerini dünyaya açıp yeniden doğmaktır. Tüketimin havuzundan çıkıp, yeniden dirilişi hatırlamaktır. Üstünde biriken rehavet katmanını bir çırpıda yere çalmaktır. Fetihleri hatırlamak, Fatih olmaktır bahar. Kışın her şeye rağmen “Bahar var!” diyebilmektir bahar. Evet bahar umuttur. Her ağlayana senin yerine ben ağlarım demektir bahar. Yağmurundan değil damlasından kaçmaktır bahar.

Vesselam

SEBEBİYET

Buruşturup attığım kâğıtlara bir yenisini daha eklenmiş oldu bu yazdığım kâğıtla. Ne yapsam olmuyormuş gibi geliyor şu fani dünyada. İnziva gerek diye düşünüyorum halsiz kalmış, tükenmiş vücuduma. Bir dostumdan mektup gelmişti bir sabah güneş ağarınca. Mektup mu kalmıştı artık bu çağda? Bilemem ama gözlerim aktıkça kelimedeki kelimeye, iğneler batırıyordu adeta ruhumun derinliklerine. “Dost acı söyler.” dediklerini ilk yaşayışımı hayatımda belki de. Cümleler acımasız, cümleler zalim. Ama cümleler gerekli. Değerli cümleler. Hem övüyor hem de nefsimi dokunuyor bu sözler. “Kibir!”

Alt satırlarda yok edesim geliyor mektubu. Kaç yıllık dostuz diyorum, bana reva gördüğü şey bu mu? Kibir. Ağır itham.

Hakkı var. Kibir benimle! Peki ya dostum dermanım nerede? Ortaya bir laf atıp kaçmak mı mertçe? Buyur, dermandan bahset dedim gönlümüz kırılmasın sebepsiz yere.

“Karındaşım.” dedi. “Kibrinin sebebi çoktur elbet. Sen şeytanla iştiyakını dert et. Dilediğin derman sana benden: bir ballı şerbet.”

Yahu dedim kendimle dertleşirken. Bu adam ne der? Aşikâr benimle dalga geçer. Sonraları anladım dostum pek kıymetliymiş.

Bana dermanımı haber etmiş. Nefis de bizzat şeytanla beslenirmiş. Şeytan “Ene hayrun-minhu” kavlından, itaatsizlikten defedilmiş. Geç de olsa anladım ki nefsim itaat etmezse sırat-ı müstakime, beni de sürükleyecek kızgın ateşlere.

Ballı şerbet demişti ya dostum. Düşündüm, ben nerede gafil oldum? Meğer bu şerbet tok tutarmış insanı. Boş mide ile gezmekmiş kibri yenmenin anahtarı. Aç kalmak engeliymiş kibre giden yolların.

Bu mevzuyu dostuma değil de ben bir maymuna açmıştım. Maymun dile geldi, konuştu şöyle: Bir çita düşün şimdi tahayyülünde. Hızlıca bir tane. Nedir hayatta kalmak için ihtiyacı bir çitanın önce? Yemek: bir ge-yik, bir antilop yahut ceylan. Mükemmel bir ziyafetin ardından şehvet duyar dişisine çita bir an. Karnı toktur şimdi. Düşünecek başka bir şey kalmamıştır hâliyle. Bir dişi bulmuştur önce çita, bütün sessizliğiyle. Rakipleri olacaktır çitanın bu arenada hâliyle. Öne çıkacak hareketler yapmalı çita kalitesiyle. Dişinin gözünü doyurması lazımdır arzusu gereğince. Bunun için de bir makam gerekecek elbette. Çita reis olmalı küçük de olsa bir çetede. Elde edecek sonra makamını, reis olacak nice badirelerle. Şöyle bir bakacak etrafına. Diyecek “Ben neymişim be!” O böyle bakınadursun, bir başka tok karınlı atlar boğazına çitanın. Artık ne şehvet kalmıştır geriye ne arzuladığı dişi çita ne de makam.

Ama siz insan nesli hop oturup hop kalkarsınız. Bir gaz aldınız mı hemen en zordan başlarsınız. Şu çitayı bir kez daha getir tahayyülüne. Önünde bir ceylanla birlikte. Koşar hem ceylan hem çita süratle. Ama çabuk tükenir çita. Biter gücü kuvveti. Bir söz söyler atalarınız, hatırimda değil şimdi hızlı giden bir atla ilgili. Şöyle derim ben sana: Süratle kesme yemeği. Yavaştan al. Üçü ikiye, ikiye teke düşür öğünde.

Dostum haber vermişti bana önceden. Şimdi bir maymundu konuşan belki "maymun iştahlı" dediğimiz bir maymun. "Dolu karın, şehvet, kadın, para, makam, tekebbür" silsilesi.

Bir başka hadise daha anlatılır bu mevzu hakkında. Allah nefse sorar "Sen kimsin? Ben kimim?" diye. Nefs cevap verir bütün büyüklüğüyle: "Ben benim, sen sensin." sözleriyle. Allah cezalandırır nefsi bin yıl ateşle. Bin yılın ardından Allah tekrar sorar

nefse "Sen kimsin, ben kimim?" Cevap yine "Ben benim, sen sensin." olur. Bin yıl daha yanar nefis cehennem ateşinde. Tekrar sorar Allah "Sen kimsin, ben kimim?" Azgın nefsin cevabı değişmez yine "Ben benim, sen sensin." Allah bu defa bin yıl açlıkla cezalandırır nefsi. Ve bin yıl sonra tekrar sorar nefse "Sen kimsin, ben kimim?"

Biraz olsun kısarsak maymun iştahıyla yediğimiz nimetleri, sonucu nasip eder izniyle Âlemlerin Meliki.

MUŞTU

“HA” DEYİNCE GİDİLMEZ BU YOL

İnsanlar her gün ama her gün bir yerlere koşuşturuyor. Bunlardan bir kısmı işlerine yetişmeye çalışıyor. Diğer bir kısmı ise okullarına, evlerine vb. bir yerlere yetişme çabasıyla, ömürlerini bu yetişme psikolojisi içerisinde heba ediyor. Bu heba edişin, hayatını bir hiç uğrunda harcaşın sonu elbette belli. Zincirlikuyu Mezarlığı'nın girişinde “Her canlı ölümü tadacaktır.” ayeti celilesi gerçeği apaçık ortaya koyarken, bunun bir adım ötesinde gözleri görmeyen, kulakları duymayan, akıllara durgunluk verecek bir şekilde aynı kalıba sokulmuş bir yaşam tarzı. Bu yaşayış bizleri derinden ele geçirmiş ve hâlâ tüm ruhani duyularımızı bertaraf etmektedir.

Şöyle ki, hayvanlarla insanların arasındaki farkın düşünme(akıl) olduğunu biliriz. Fakat içerisinde bulunduğumuz çağda ne denli doğru ve tutarlıdır. Birbirinden bağımsız bir şekilde geliştiğini sandığımız düşüncelerimiz aslında birbirinin aynıdır. İnsanlar evlerindeki televizyon, internet vb. farklı aygıtlardan aldığı mesajlar sonucu bir düşünce arayışına giriyor ve artık herkesten kendini bağımsız ve özgür sanarak, hayatını yönettiğini sanıyor. İşin can alıcı noktası da budur zaten, bunların hepsi olurken insan kendini

“özgür” zanneder. Özgürlük kavramı öyle güzel servis edilir ki artık hiç birimiz onsuz edemeyiz ve bizim için son derece sıradan bir hâl almıştır.

“Özgürlük” kelimesi bu sebepten ötürü artık hiç kimsenin ağzından düşmüyordur. Elbette bu mahkûm oluş bir kısım telaşları beraberinde getirir. Bu “Ben de özgürüm, haklarım var, bana karışamazsınız.” gibi bazı ifadeleri hayatımıza yaşmıştır. Aslına bakarsanız bu tür söylemlerin insanların ağzından bilinçli olarak çıkması düşünülemez. Çünkü insan inkâr edilemeyecek bir şekilde kuşatılmıştır. Bu kuşatma küçük yaşlardan itibaren çeşitli program veya araçlarla insanların zihninin boşaltılması ve yıllar süren bir yeniden yapılanmaya sokulmasıdır. Sonuç olarak insanlar dünyanın neresinde olurlarsa olsun, İspanyolca Fransızca, İngilizce nasıl konuşursa konuşsun, ne fark eder artık insanlık özgürlüğün onulmaz bir kölesine dönüşmüştür. İnsanlar özgür olduklarını söyleyerek istediklerini alırlar, istediklerini tüketirler. Aslen kime hizmet ettiklerini bilemeyecek olmaları da çok hazindir.

Farklı bir bakış açısıyla sistemin çarkları arasından ezilen insanların, ezilmele-

rini fark etmemeleri olanak dışı olduğundan insanlar bambaşka bir oyunla daha karşı karşıya kalıyor. Bu oyun seneler boyunca ülkemizde çok can almış ve kimilerinin ekmeğine bolca yağ sürmüştür. Bu oyun siyaset, aktörleri demokratlardır. Ülkemizde yıllar yılı belirli siyasi söylemlerle kimi, suçuya kimi bucuya karşı kışkırtılmış ve doldurulmuştur. İnsanlar artık düşünmeden, sorgulamadan ve herhangi bir kritiğe tabi tutmadan belirli odaklar aracılığıyla eylemlerde bulunuyor. Bu sebeple hayatının geri kalan kısmında sistemin kendisini yönlendirmesine ve kendisi yerine düşünmesine engel olamıyor. Ve dahi çevremizde bu tür sorunlar, problemler sistemle ilişkilendirildiği vakit bir kısım insanlar bunların mümkün olacağını idrak etmekte aciz kalıyor. Çünkü insanlarımızın doğduktan bu yana gerçeklerle aralarına setler çekiyoruz. Bu setlerden biri illüzyondur. Bu set hayatımızın her evresinde bizi kuşatmış ve insanlığın tüm duyularına kontrollü bir şekilde enjekte edilmektedir. Bu sisteme "Dur" diyebilmek ancak kendi aslımızı bulmakla mümkün olacaktır. Kendi

aslımızı bulmak deyince kolay bir yargı olduğu sanılmasın. Bu milletimizin en azından 150 yıllık bir serüvenidir.

Emin olabilirsiniz ki bu yol böyle bitecek bir yol değildir.

AFAKİ

“Sana ölüm gelinceye kadar Rabb’ine kulluk et”

(Hicr Suresi 99. Ayet)

“Her nefis, ölümü tadacaktır.”

(Ankebut Suresi 57. Ayet)

İÇİMDEKİ LEYLA İLE VAVEYLA

O günlerde hayat lüzumsuz ve renksizdi. Sanki nedensiz bir şekilde her şey anlamını yitirmişti. Gökyüzünde sınırsız güneşin yerine boğuk ve itici bulutlar yer almıştı. Artık hiçbir şekilde, hiçbir şeyi kimseye açıklamak istemiyordum. Kimseyle konuşmak istemiyordum. İnsanlarla konuşmak, bir şeyler açıklamak, gerekmeseydi bile çok azap verici bir hale gelmişti. Çünkü insanlar çok kindar, merhametsiz ve pragmatist hâle gelmişti. Her hafta çok koyu muhabbetler ettiğim Haliç vapurunda bile bu hafta beni bir sükûnet almıştı. Fakat kimse anlamıyordu beni, zaten anlamak istediklerini de düşünmüyordum. Tüm dünya uzaklaşılması gereken bir topluluk halini almıştı gözümde.

İşte bu dünyada sevgilerin sahte, sözlerin mânâsız olmasının ve yaşamın renksizleşmeye başlamasının nedenini sorgulamıyordu kimse. Çünkü bana ve benim fikirlerime değer veren yoktu. Fakat söylemem lazımdı fikirlerimi. İnsanlara, sevgi duygusunun yoksunluğunda bir insanın ne hale gelebileceğini söylemem gerekiyordu. Evet, sevemiyordum, insan sevmeyince sevginin değeri kalmıyordu. Sevemediğimde insan, se-

vilmek de istemiyordu. Hayatın rengârenkliği zifiri bir karanlığa dönüşüyordu. Zifiri karanlıkta da neyin sevgi, neyin nefret veya neyin doğru, neyin yanlış olduğunu göremiyordu insan. Seçemiyordu doğruyu ve böylece kurunun yanında yaş, nefretin yanında sevgi de yok oluyordu. Bu sefer bir şeyi sevdiğinde onunla olduğun vakit nasıl hızlı geçiyorsa, öyle geçiyordu vakit. Kapkaranlık bir zindanın en ücra köşesine hapsedilmiş bir insan gibi mutsuz ve umutsuz bir şekilde tutunuyordun hayatta. Tabi buna hayata tutunmak denirse!

Haliç vapurundan indiğimde çok önemli bir şey fark ettim. Üsküdar'da dünyaya karşı hissettiğim hisleri burada tam olarak yansıtamıyordum hayatıma. İki kara parçası arasındaki fark neydi, bilmiyordum. İnsanlara mutlu görünmek gerekiyordu çünkü insanların değişimini fark etmelerini istemiyordun. Belki aptalcaydı. Fakat benim bunu böyle istememin nedeni sürekli değişen ruh halimin beni yüzlerce farklı insan haline sokmasını istemeyişimdi. Bir de değer vermediğim insanlar tarafında eleştirilmek...

HUŞYAR

Duyguların geri dönülemeyen yokuşunda
Nakkaşın inceden dokunan her nakışında
Dolandım, belki Kaf, bir dağ başında
Öldüm sandım, uyandım, gözlerinin bakışında

Sevmek için kaç defa ölmek gerek
Girdâb-ı aşkta kaç defa dönmek gerek
Eğer yokluğum varlığından eksiltmeyecekse,
Hüzünlü bir veda, dönüp gitmek gerek.

EFDAL

DENEMELER-I

Önce selam sonra kelimeler der büyüklerimiz. Allah'ın selamı üzerinize olsun. Bizler, Türk-İslam toplumu olarak gelenekçi bir toplumuz. Büyüklerimizden, atalarımızdan ne gördüysek güzelce uygulamaya çalışırız ve bu değerleri kaybetmekten korkarız. Her nedense; küresel düşüncenin gelişimiyle ortaya çıkan yeniliklere bir türlü ayak uyduramadık. Ve her daim geleneklerimizle yeniliklerimizi harmanlamaktan kaçındık. Ne zaman bir ıslahat, bir inkılap gelip geçtiyse başımızdan, tam anlamıyla bunlardan yararlanamadık. Yararlanmanın ötesinde, zarara ve hüsrana uğradık. Ya ekonomimizi ya benliğimizi erittik bu çalışmalarla.

Şimdi yıllardır bir düzene sokamadığımız, her yetki alanın kendine göre değiştirdiği, verimsizliğin hat safhada olduğu eğitim sistemimizin bir parçası olan sınavlardan bahsetmek istiyorum. Bunun yegâne sebebi 15 Mart'ta yapılacak YGS'dir.

Sınav sistemimize göre bir konuda yüzde elli bir başarı sağlamak, bu konuyu bildiğinize delalet eder. Üstelik muallimden muallime, okuldan okula değişen sınavların zorluk derecesi, bu gaflet içerisindeki başarı

değerlendirme yönteminde göz önünde bulundurulmaz. Zor bir sınavdan elli bir alan bir talebeyle kolay bir sınavdan aynı dereceyi elde eden talebe eşit sayılır. Bu durum hakkın hak edene verilmemesinden başka bir şey değildir. İçinden "Eleştirmek kolay, neden çözüm bulmuyorsun yazar efendi?" diye geçiren okurlarımız için söylüyorum: İlerleyen sayılarda alternatif sistemimizi ortak bir çalışma ile yayımlayacağız. Konumuza dönelim. Farklı sınavlardan aynı başarıyı elde etmiş bu iki eşit talebenin daha sonra aynı sınava girerek hayatlarının geri kalanının belirlenmesini isteniyor.

Fakat benim dikkat çekmek istediğim daha farklı bir durum var. Sınav, düşünme önünde büyük bir engel teşkil ediyor. Bu önermeyi desteklemek için evvela sınavın (YGS-LYS) ve sınava girecek talebenin durumunu ele almak gerek. Genç sayılacak bir yaşta, zihinsel olgunluğa erişmiş olduğunu varsayalım talebenin. Bu talebe bir sene sonra kendini hayatın eşiğinden girmiş halde bulacak. Üniversite kapısından içeride... Peki, gencimizin genel kültür birikimi ne kadar? Yahut bu birikim nelerden oluşuyor? El-cevap şudur: Dünya üzerindeki yer şekilleri,

iklimler, iyi derecede matematik, geometri, iyi bir tarih bilgisi, anlatım bozuklukları, kayalar, dağlar, ovalar... Elbette daha bir sürüsü... Diğer soruya geçelim. Bu birikimin ne kadarı nitelikli? Bu yığın yüzde kaç gencimizin kişiliğini ve hayatını şekillendiriyor? Talebemiz ömrünün en verimli zamanlarında, belki bir belki iki senesini bu bilgiler yığını oluşturmaya harcıyor. Peki, ne için? Daha sonra untabilmek için mi?

Köprüyü geçene kadar ayıya dayı demek gerek. Bir köprüyü geçebilmek için bu kadar zaman kaybetmek doğru mu sizce? Kişiliğini keşfedecek okumalar, geziler yapacak yerde, aynı bilgi birikimine sahip bir yığın insan oluşmasına sebep olan sistemimizin içinde tek tipleşip gitmek doğru mu? Yanlış anlaşılmasın, bu söylemler asla anarşizmin etkisinde değil. Yalnızca farkındalığa erişmek için kullanabileceğiniz sorulardı. Farkındalığın getirdiği sorumlulukla sistemi adil olmaya zorlamak

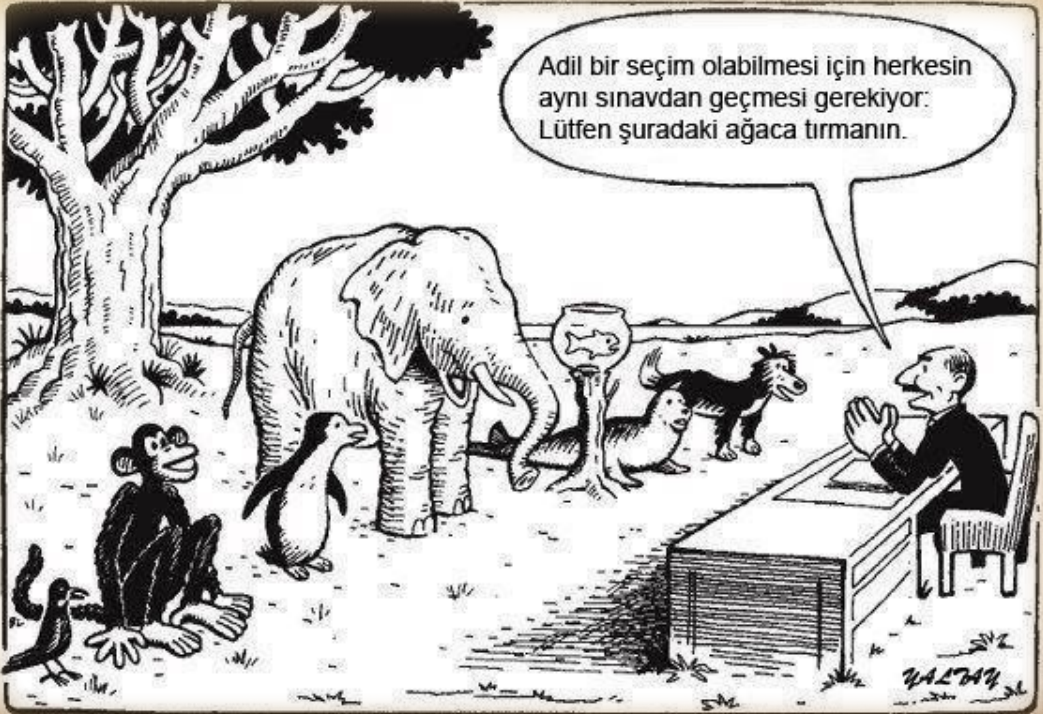
için sorulmuş sorular... Bize düşen elbette önce düzeltmeye uğraşmak, sonra tevekkül etmek. Son olarak sınav mağdurlarına şu hadis-i şerifi hatırlatmak istiyorum:

“

Ey çocuk, Allah'ı muhafaza et ki, Allah da seni muhafaza etsin. Allah'ı muhafaza et ki, onu karşında bulasın. İstersen Allah'tan iste. Yardım dilediğin vakit de Allah'tan dile. ”

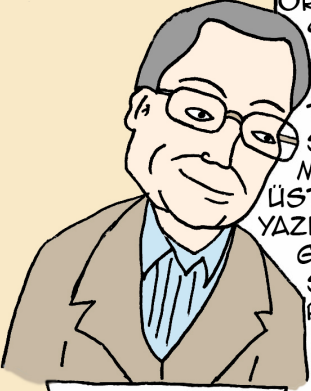
Tirmizi, Kıyamet 59; Müsned 1. 293.

ZİRUR

MÜKRİMİN HALİL YINANÇ

ABDULHADI

1900-1961

ORD. PROF. MÜKRİMİN HALİL YINANÇ 1900'DE MARAŞ'TA DOĞDU. 9 YAŞINDAYKEN HAFIZLIĞINI TAMAMLADI. GALATASARAY VE KABATAŞ LİSELERİNDE TARİH ÖZRETMENLİĞİ YAPTI. 1961'DE İSTANBUL'DA VEFAT ETTİ. CUMHURİYET DEVRİNİN EN BÜYÜK TARİHÇİLERİNDEN BİRİYDİ. MÜTHİŞ BİR HAFIZA KUVVETİNE SAHİP OLUP, OSMANLI VE İSLAM TARİHİNDE ÇOK DERİNLEŞMİŞTİ. PEK ÇOK İSLAM KUMANDANININ KILICININ ŞEKLİNİ, ÜSTÜNDE NE YAZDIĞINI VE BUNUN HANGİ HATTAT TARAFINDAN YAZILDIĞINI ÇOK İYİ BİLİRDİ. İMTİHANLARDA TALEBELERİNE HAFIZA GÜCÜ GEREKTİREN SORULAR SORAR, ONLARDAN DA KENDİSİNİ GİBİ BİR HAFIZA KUVVETİ BEKLERDİ. BU HİKAYEDE PARİS'TE YAŞADIĞI İNANILMAZ VE FEVKALADE ŞAYAN-I DİKKAT BİR HADİSEYİ OKUYACAKSINIZ

...

MÜKRİMİN HOCA, GENÇLİĞİNDE PARİS'TEKİ MİLLİ KÜTÜPHANEYE TÜRKİYE'DE BULUNMAYAN KİTAPLARI İSTİNSAH(KOPYALAMAK) İÇİN GÖNDERİLMİŞTİ.

MÜKRİMİN HALİL HOCA, ORADA ÇOK KIYMETLİ BİR KİTAP OLAN VE TÜRK TARİHİNİN İLK TARİH

KİTAPLARINDAN SAYILAN "DÜŞTÜRNAME-İ ENVERİ" İSİMLİ BİR KİTAPLA KARŞILAŞIR. MÜKRİMİN HALİL YINANÇ, DERHAL BU ÇOK KIYMETLİ ESERDEN BİR TANE EDİNMEK İÇİN HAREKETE GEÇER.FAKAT İŞ O KADAR KOLAY DEĞİLDİR. TEK NÜSHA OLAN ESERİN FOTOĞRAFINI ÇEKMEK, FOTOKOPİSİNİ ALMAK, DIŞARI ÇIKARMAK KESİNLİKLE MÜMKÜN DEĞİLDİR. SADECE OKUMAYA MÜSAADE EDİLMEKTEDİR. İŞTE TAM BU SİRADA HOCANIN DİLLERE DESTAN HAFIZASI İMDADA YETİŞİR

...

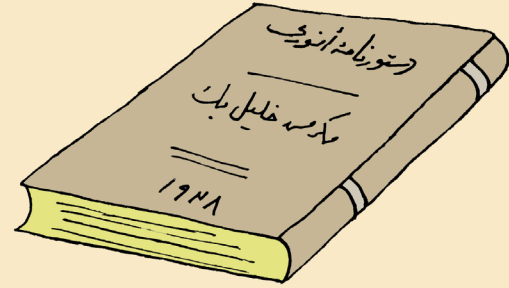
... KÜTÜPHANEYE HER GİTTİĞİNDE
KİTAPTAN 5-10 SAYFA EZBERLER VE...

... AKSAM KALDIĞI OTELEDE
BUNLARI DEFTERİNE GEÇİRİR.

TAMAMLADIKTAN SONRA TÜRKİYE'YE
GELİNCE BU KİTABI ESKİ HARFLERİMİZLE 1928
SENESİNDE BASTIRIR.

BİR SÜRE SONRA İZMİR'DE BU KİTABIN BİR NÜSHAŞI
DAHA BULUNUR. İKİ KİTABI KARŞILAŞTIRANLAR, ARALA-
RINDA HİÇBİR FARK OLMADIĞINI GÖRÜNCE MÜKİRİMİN
HALİL BEY'İN HAFIZA KUVVETİNE HAYRAN KALIRLAR...

FRANSIZ KÜTÜPHANESİ, KİTABIN BASILDIĞINI GÖ-
RÜNCE KİTABIN KÜTÜPHANE DIŞINA ÇIKARILIP
O ŞEKİLDE KOPYA EDİLDİĞİNİ ZANNEDEYER VE
BÜTÜN KÜTÜPHANE ÇALIŞANLARINI İŞTEN ATAR...

MÜKİRİMİN HOCA, BU YANLIŞ ANLAŞILMAYI DÜZELTMEK İÇİN KÜTÜPHANE
MÜDÜRÜYLE KONUŞUR VE MÜDÜR, BUNLARA İNANAMAZ... DAHA SONRA
UZMAN BİR HEYETİN HUZURUNDA MÜKİRİMİN HOCA, KİTABI BAŞTAN SONA
KADAR OKUR VE HERKESİ MÜTHİŞ BİR ŞAŞKINLIĞA UĞRATIR... FRANSIZ
DAKİ İLİM KURUMLARINDAN ÇOK TAKDİR GÖRÜR...ALLAH RAHMET EYLESİN..

BU ADAM, BU KİTABI
EZBERLEYEREK YAZMADI YA !!!
BU KÜTÜPHANEDEN BİR KİTAP DIŞARI
ÇIKMIŞSA BU SİZİN SUÇUNUZ,
HEPİNİZİN VAZİFESİNE SON
VERİYORUM
!!!

SON

Her Kahraman Yigit Değildir!

'Bir grup paçoş ve epeyce anti-militarist arkadaşşa selam olsun.'

Amerikan Deniz Piyadelerinin ("Ma-rine"lerinin) şahadetnamelerini duymamışsınızdır. "Mezuniyet" töreni, gencecik erin, "Bir Deniz Piyadesi Nedir?" haykırışı ile başlar ve şöyle devam eder:

"Birleşik Devletler Deniz Piyadeleri, iki yüz yılı aşkın titremesidir yerin! Cehennemdir! Ölümdür! Yıkımdır! Dünyanın gördüğü en iyi savaş makinasıdır! Bombaların açtığı bir çukurda doğduk biz! Anamız bir M-16, babamız ta kendisidir İblis'in! Denk al ayağını! Senin hayatına yönelik yeni bir tehdittir, yaşadığım her an benim! Ben, kaba görünüşlü, gezginci bir deniz piyadesiyim! Ben, kibirli, benmerkezci ve küstahım! Korku nedir bilmem, çünkü korkunun ta kendisiyim ben! Kan ve bağırsaktan oluşan yeşil bir canavarım! Suda da, karada da yaşayabilirim! Ama sudan çıktım ve cerahatimi dünyada mukim Amerikan-karşıtlarının üstüne boşaltıyorum! Ne zaman gerekir, ne zaman olursa, muharebe alanında görkemli bir ölümle ölecek, hayatımı Annem, Deniz Piyadeleri ve Amerikan Bayrağı uğruna feda edeceğim. Kartalı Hava Kuşvetleri'nden, çıpayı Deniz Kuşvetleri'nden, halatı Kara Kuşvetleri'nden çaldık biz! /forslarından bahsediyor. Amerikan Deniz Piyadelerinin forsları halat sarılı çıpanın üstüne konmuş kartaldır/ Tanrı dinlenirken Yedinci Gün'de, O'nun sınırlarını aştık, dünyayı çaldık! O gün, bu gün, gösteriyi biz yürütüyoruz. Biz, piyadeler gibi yaşar, denizciler gibi konuşur, her ikisinin de ayaklarını yerden keseriz samarlarımızla! Gündüz asker, gece hovarda, dilediğimizde sarhoş ve Tanrı'nın izniyle, Deniz Piyadeleriyiz, biz!"

Şimdi bize dönelim. Rahmetli Bekir Erdoğan'ın kaleme aldığı Deniz Harp Okulu Marşı şöyledir:

*Şahlan artık ey deniz şanlı dostlar geliyor
Ummanlara hükmeden Barbaroslar geliyor
Baş koymuşuz uğruna biz bu coşkun suların
Ruhumuza dalgasız ölçüler dar geliyor*

*Biz denizci gençlerimiz göğsümüz şeref dolu
Atatürk'ü izleyen yol Deniz Harp Okulu*

*Bu ölümsüz sulara her adanmış can bizim
Her savaşın bahtını zafer yazan kan bizim
Türk'üz levent oğluyuz vira demir şan bizim
Kalyonlara yön veren kutlu rüzgâr geliyor*

*Biz denizci gençlerimiz göğsümüz şeref dolu
Atatürk'ü izleyen yol Deniz Harp Okulu*

*Biz cihana ün salan şanlı kahramanlarız
Yıldırıma tayfuna korkusuz el sallarız
Barış için açılmış ak çiçekli dallarız
Ay yıldızlı sulardan yurda bahar geliyor*

*Biz denizci gençlerimiz göğsümüz şeref dolu
Atatürk'ü izleyen yol Deniz Harp Okulu*

*Kahramanlık andıdır bahriyenin güür sesi
Donanmamız suların şimşek çakan pençesi
Bu çelikten adımlar bir zaferin müjdesi
Tarihlere şan veren Barbaroslar geliyor*

*Biz denizci gençlerimiz göğsümüz şeref dolu
Atatürk'ü izleyen yol Deniz Harp Okul*

Zihinlerde bir tablonun oluşmaya başladığını sezebiliyorum şimdiden. Yazının başında geçen militaristi tanımlamak gerek. Militaristin Türkçede karşılığı yok. "Askerci" sözcüğü karşılamaz, çünkü anlamsızdır. "Harp taraftarı" diye çevirseniz ki Redhouse olsun, Kanaat Kitapevi'nin 1948 Okçugil, "Okul Lûgati" olsun, böyle çevirirler, havada kalır. Kimse bir genelkurmay başkanından daha "militarist" olmasın, bu ülke, savaşa girmemek için istifa etmiş genelkurmay başkanlarının var olduğu ülkedir. Bakınız, Orgeneral Necip Torumtay ve farklı biçimde de olsa Mareşal Fevzi Çakmak.

İngilizceden İngilizceye Webster'de, militarizm: "*militaryspirit, idealsandattitudes of professionalsoldiers* / askeri ruh, profesyonel askerlerin ülkü ve tutumları" diye tanımlanır. "Bu tür ülkü ve tutumların bir ulusta revaç buluyor ya da sürüyor olması, ya da askeri bir kastın hâkimiyeti" şeklinde bir ikinci tanım, onun ardından da bir "eşanlamlı" kelime verilir: "agressiveness," yani saldırganlık. Ve anlarız ki, Anglo-sakson dilinin geçerli olduğu ülkelerde "profesyonel" askerlerin ülküleri "saldırı," tutumları "saldırgan" tanımlarına denk düşer. Deniz Piyadelerine cuk oturan bir tanım.

Öte yandan, profesyonel, "mesleken" anlamındadır. Ülkemizde "meslekten askerlerin ülkü ve tutumları"nın saldırgan olup olmadığı bir yana, "profesyonel" asker var mıdır, cevabı verilmesi gereken sorudur. Askerler, maaş alırlar, doğru. Bazen, hak ettiklerinden daha fazla kazandıkları da konuşulur, bu da doğru. Konuşulmayan,

"profesyonel" askerlerin "iş riski"dir ki, bu "iş kazası" değil, bilerek göze alınan kör kurşun demektir. Profesyonel katiller, "lejyon" askerleri, ölümü büyük paralar karşılığı göze alırlar. Peki ya diğerleri! Bu ünlem havada kalmaya mahkûm anlaşılan.

İlgi çekici bir başka nokta ise, Harbiyelilerin marşlarında geçen iki adet "kahraman" kelimesi. Rahmetli Erdoğan'ın iyi niyetine tüm kalbimle inanıyorum ve fakat kahraman kelimesinin yerine yiğit kelimesinin kullanılması gerek diye düşünmekteyim. Ne farkı var diyeceksiniz, çok farkı var.

"Kendini bil!" İslâm'dan, Zen'e kadar tüm dini inançların ortak emridir; "yiğit," benliğinde var olduğundan kuşkulandığı korkaklıkla yüzleşendir. Korkuyu Allah inancı yok ederken, "yiğit," yüreğindeki savaşıyı uyandırır, umutsuzluğu ve korkuyu ilkesel olarak reddeder. Özü sözü bir olanın yanında yer alır. Sayısız hasımla tek başlarına halleşebilecekleri şeklindeki fitri bilgilerini güçlendirenler, kendilerinde var olduğunu keşfettikleri gücü, itiraf, teslim, ikrar, kabul ve ilân ederken, türdeşlerinin güçlenmelerine de yardımcı olurlar.

Çetelerin topluma hükümdar oldukları çöküş süreçlerinde, "eşrefi mahlûkat" mertebesinin hakkını vermek, her "kahraman"ın harcı değildir; "kahraman"ın böyle bir meselesi bile olmayabilir. Oysa "yiğit," "umumun zihniyeti" gibi, "umumun zihniyeti"nin kusursuz aynası sayılan hâkim medyanın "doğrular"ına da ters düşecek, farklılaşacaktır. Farklılaşmak, bireyselleşmeyi; bireyselleşmek insanlık onurunun yü-

celtilmesini getirir. “Gerçekler”in üstlerinin örtülmesi pahasına güvenlik içinde olmaya, rahat yaşamaya duyduğu husumet, yiğidi “Galile etkisi”nin¹ gönüllü kurbanı olmaya aday kılarırken, destek, “Kendinize güvenin!” diye başlayan kadim Uygur diskurundan gelir: “Kendinize güvenin! Akranlarınızın, çağınızın, ‘gerçeklik’in payınıza düşen kadarıyla da olsa, hakkını verin. Dil, din, ırk, cinsiyet ayrımının tuzağına düşmeden, zamanınızın en yetkin bilginleriyle, sanatçı ve filozoflarıyla dostluk kurun. Mahrem düşüncelerinizi aşkın zekâlarla paylaşın. Sizler, anneleri tarafından sakınılmak durumunda olan özürülüler ya da çocuklar değilsiniz. Kavminizin kaderini eline almaktan kaçınan korkaklar değilsiniz. Sizler, mağdurların kefareti ödeyecek, kâbustan uyandıracak yetişkin erkeklersiniz.”

Biraz daha şık konuşmak gerekirse yiğit biyofildir/yaşam-severdir.² Amerikan piyadeleri tarzındaki bir kahraman tipolojisi ise ancak nekrofilidir/ölü-sevicidir.³ Ölü-sevicinin felsefi ya da siyasi düşüncesinde kutsal olan, yaşanmış olandır. Güncel gerçekliğin hiçbir değeri yoktur. Değişim doğa yasalarının ihlali sayılır... Herhangi bir sorunun çözümü saldırıda görülür... Ölü-sevicinin dünyaya ve kendine bakışı da ussaldır ama. Bilim çağının, aydınlanmanın hediyesi işte. Mesela Nürnberg mahkemelerinde Nazi liderlerinden birine, “Bu kadar Yahudi’yi nasıl öldürebildiniz?” diye sorulur. Adam şöyle bir duralar, işte, gaz odaları şu kadar metre-küptü, şu kadar insan doldurulunca gaza şu kadar yer kalıyordu, diye başlayıp ceset başına optimal verimliliği nasıl sağladıklarını anlatır. Ussal bakıştan kasıt bu.

Ve çok üzücüdür ki, bugün etrafımıza baktığımızda ölü-seviciliğin emarelerini görebiliyoruz. Çok karmaşık olmasına, sosyolojik tahliller yapılmasına gerek kalmadan görebiliyoruz. Söz gelimi, önceki günlerde oynanan Fenerbahçe-Galatasaray maçındaki taraftarın “Biz buraya ölmeye geldik!” gibisinden haykırışı nekrofiliktir. Bilinçli yahut bilinçsiz, adam “*Kan ve bağırsaktan oluşan yeşil bir canavar*” misali çırpınıyor. Habbeyi kubbe yapma diyeceksiniz şimdi. Fakat bu böyledir, insanın ağzından çıkan onu borçlandır. Sonunda iflasın eşğine bırakır. Batmamak ise yiğitlikte, bu gezegende eşrefi mahlûkat olarak yaşayabilmekte saklıdır.

1-) Oligarşi hâkim olduğunda, umuma hitap eden fakat umumun henüz üzerinde fikir yürütmediği, zihniyetini yansıtmayan sözlerin tepki çekmesi, baskı görmesi Galile Etkisi olarak adlandırılır. Kilisenin öğretisi karşısında Dünya’nın döndüğünü söyleyen ve şiddetle tedip edilen Galile’nin ardından bu ismi almıştır.

2-) ErichFromm bu terimi nekrofilinin tam aksi olarak kullanmıştır.

3-) “Ölüm severlik eğilimi olan insan yaşamayan, ölü olan her şeye, cesetlere, çürümüş şeylere, dışkıya ve pisliğe büyük bir ilgiyle çekilen ve kendini kaptıran kişidir. Ölümseverler hastalıktan, cenazelerden, ölümden söz etmekten hoşlanırlar. Yalnızca ölümden söz ederken canlanırlar. Katıksız bir ölümsever tipine en açık örnek Hitler’dir. Yok etmek Hitler’i büyülüyordu; ölüm kokusu ona hoş geliyordu. Başarılı olduğu yıllarda, yalnızca düşmanlarını yok etmek istediği sanılabilir; oysa sonunda Göttendammerung’da geçirdiği günler, onun en büyük doyumunu tüm ve keskin bir yıkımdan, Alman halkını çevresindekileri ve kendisini yok etmekten aldığı göstermiştir. Doğrulanmış olmasa da 1. Dünya Savaşı’ndan kalan şu rapor bu bakımdan çok anlamlıdır: bir asker Hitler’in çürümüş bir cesedin başında dikilip kendinden geçmiş durumda öylece bakakaldığını, oradan ayrılmak istemediğini söylemiştir.” (ErichFromm, Sevgi ve Şiddetin Kaynağı, sf.36-37; Panel Yayınları, Ekim 1979)

VAZİYET

Kapandı dünyanın göz kapakları
Sustu iki yüzlü güvercin
Sedaları
Ya istemedi
Yahut söyleyemedi doğruyu
Yetmedi "kahrolsun kafir"
Nidaları
Ya sesimiz kısık
Yahut duyamazdı inkâr kulaklılar
Rahmet pınarı kurudu gözlerin
Kana doymadı ser oğaklılar
Hevası dünya olmuş hesapsız yaşantılar
Zanneder ki her zaman
Gününi gün eder, paraya para katar
Fakat elbet bir gün
bir mazlum dua tutar

FUAD

BİR BELDE BİR ZAT

Mahlas Dergisi olarak Allah'ın izni ve yardımıyla dördüncü sayımız başlangıç olmak itibariyle yeni bir proje başlattık. BİR BELDE BİR ZAT. Amacı ne mi? Amacımız Müslüman duruşu ve şuuru yolunda İslam dünyasını, Amerika'dan Avustralya'ya, Rusya'dan Güney Afrika'ya kadar sayısı 1.5 milyarı geçen İslam ümmetini tanımak, daha doğrusu hatırlamak. Biz huzur içerisinde ülkemizde yaşayan Müslümanlar olarak bir de onlar, kardeşlerimiz, nasıllar, neler yapıyorlar, durumları nasıl, hangi şartlar altında İslamiyet'i yaşamaya çalışıyorlar bunu anlatmak ve onların hissettiklerini hissetmek...Bugün Irak'ta, Suriye'de, Mısır'da, Libya'da, Arakan'da, Filistin'de, Patani'de, Bosna'da, Cezayir'de, Doğu Türkistan'da, Kafkasya'da yaşayan kardeşlerimiz...

"Biz, vatanımızın hudutlarını inanç ve iman ile çiziyoruz" düsturunca bu sayımızda Müslüman nüfusunun en fazla yaşadığı kıta Asya'dan başladık. Bir mazlum belde ama kafire ve işgalciye, dinine savaş açana karşı dimdik bir beldeyi, Patani'yi anlattık kalemimiz yettiğince. Bir de Hacı Sulong'u anlattık dilimiz döndüğünce.

Gayret bizden, Tevfik Allah'tan...

Uzak Doğunun Mazlumları

Müslüman bir halk var Uzak Doğu'da. Bilgi çağındaki biz insanların haberi olmadığı bir yer: Patani. Halbuki orada beş milyondan fazla kardeşimiz yaşamakta. Tayland Devleti'nin kan kokan nefesi bir asırdır Patani'nin ensesinde.

15.yüzyılda müslüman tüccar ve davetçiler vasıtasıyla İslam ile tanışan bu halk, zamanında Patani İslam Krallığı adı altında 200 yıl hüküm sürmüş fakat tarih kitaplarında bile adı zikredilmemiş. 20. yüzyılın başlarında İngiltere, sömürge politikası gereği burayı da işgal etmiş. Bunun üzerine Sultan Abdülhamid, halkı örgütlemesi ve liderlik etmesi için Şeyh Ahmed el-Patani'yi göndermiş oraya.

Halkı hâlâ büyük bir muhabbet besliyor Sultan Abdülhamid'in torunlarına. Biz kardeşlerinin onların seslerini duymamızı bekliyorlar. İslam dünyası da devlet bazında açık bir destek vermese de yardım kuruluşlarıyla yaraları sarmaya çalışıyor. Bugün Irak'ta, Suriye'de, Mısır'da, Libya'da, Arakan'da, Filistin'de yapılan zulüm Patani'de de yapılıyor. Siyonist'lerin Filistin'de uyguladığı politikanın bir benzerini de Tayland yönetimi orada uyguluyor. Tabii ABD ve İsrail'in

il'in gerek istihbari gerek askeri ve ekonomik yardımları ile.

Patani gençleri Pondok Medreseleri adı verilen oda bile denilemeyecek kadar küçük mekanlarda ilim öğreniyor, kalemileri ile cihad ediyor.

Aynı zamanda zulüm ve işkence. Her ay yaklaşık 200 kişi şehit ediliyor, erkekler sokak ortasında çeşitli zulümlere, kadınlar tecavüzlere uğruyorlar. Fakat kardeşlerimiz Hz.Peygamberin; sağ elime güneşi, sol elime ayı verseniz de davamdan vazgeçmem sözünü kendilerine düstur edinmiş; yapılan bunca işkenceye, çekilen zulme rağmen davalarından vazgeçmiyorlar. Bugün Patani'de Patani Birleşik Kurtuluş Örgütü, Patani Halk Kurtuluş Cephesi, Patani Mücahidin Hareketi gibi direniş grupları bulunmakta.

Tayland hükümeti orada yaptıklarını gizlemek için Patani'yi ziyaret eden gazetecilerin, turistlerin fotoğraf veya video çekmesine izin vermiyor, bu sayede politikaları dünya medyasında görünmemiş oluyor. Tayland yönetimi şiddet dışında başka birçok yöntem de kullanıyor. Müslümanları sindirmek ve asimile etmek için asker eli ile uyuşturucu sokuyor, diskolar, genelevler

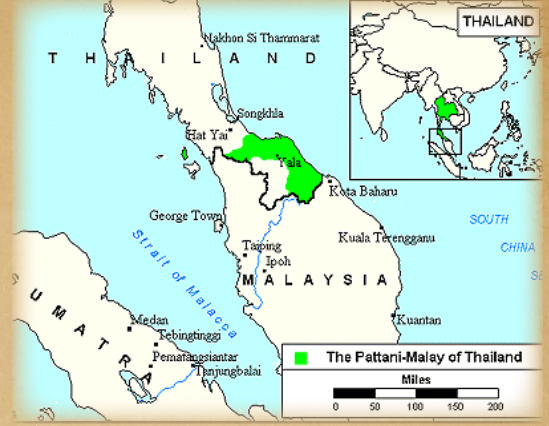
açıyor ve bunları yaygınlaştırmaya çalışıyor. Budist yerleşimciler gönderiyor. Patanili bir liderin dediği gibi: "Yerleşimciler bizim için asker ile aynı, bir tek farkları var o da sivil olmaları. Tay yönetimi Budistleri yerleştirirken aynı zamanda onları silahlandırmakta."

Mesela, askerler 600 yıllık el yazması bir Kuran için aynı köye 5 kez baskın düzenlemiş ama köylüler ellerinde kendilerini savunacak bir şey olmadığı halde canları pahasına her defasında direnip Kuran'ı teslim etmemiş. Günümüzde Kuran'ı yok ederek sizin Kuran'a ulaşmanızı, öğrenmenizi engelleyemezler ama kutsalımıza yapılan bir saldırı çok büyük bir aşağılanmadır.

Gece sıcak yataklarımıza uzandığımızda aynı anda Patani'de başka bir Müslüman kardeşimizin işkence masasına yatırılmış onu tevhid dininden döndürmeye çalışanların olduğunu hiç düşünmüyoruz. Oysa dünyanın öbür ucunda vuku bulan bir hadiseyi saatler içerisinde öğrenebiliyoruz. Demek ki her şeyi kulağımıza fısıldayanlar, bazı şeyleri karanlığa gömüyor. Patani, yıl-

lardır seslerini duyurmaya çalışıyor fakat kulaklarımız kapatılıyor ki şuan orada 30 bin civarında dul bırakılmış kadın ve 40 bin civarında yetim kalmış çocuk olduğundan habermiz yok.

Patani halkı bir asırdır onları bu esaretten kurtaracak biz müslümanları bekliyor, sabırla, azim ve mücadeleyle...

Hacı Sulong

Asıl adı Muhammed. 1895'te Patani'nin Arnohru köyünde doğdu. Patani'de gelenek olduğundan, kendisi ailenin ilk erkek çocuğu, "Sulong" olarak çağrılmaktaydı. Patani'nin yetiştirdiği önemli âlimlerden 'Tok Minal' adıyla meşhur Şeyh Zeynel Abidin bin Ahmed el-Fatani'nin torunudur.

İlk eğitimini Patani'deki dini kurumlarda (medreseler) alan ve sekiz yaşında hafız olan Sulong çocuk yaşta annesini kaybetti. İslami öğrenimini Mekke'de sürdürdü. Mekke'de yaklaşık 20 yıl eğitim gördü. İslami ilimlerindeki başarısı sebebiyle, Mekke'de kendisine okul açması dahi teklif edilmişti ve Hacı Sulong burada dünyanın farklı yerlerinden gelen öğrencilere dersler verdi.

Patani'ye kısa süreli ziyaretleri sonrası oradaki sefaleti gören Hacı Sulong Mekke'den Patani'ye gelerek dersler vermeye başladı. 1909'da Patani'nin İngilizlerce Tay yönetimine verilmesiyle Patani'de işgal güçleriyle mücadeleler başladı, isyanlar baş gösterdi, nice lider öldürüldü. Tay yönetimi çeşitli baskılarla oradaki Müslümanları asi-

mile etmeye çalıştı. Budist yerleşimciler gönderdi, açlık ve sefalet içinde bıraktı, verimli arazilerini yok etti, Müslümanca eğitimlerini engellemeye çalıştı. Bunu gören Hacı nasıl durabilirdi Mekke'de, doğduğu topraklarda vermeliydi en büyük hizmeti Müslüman kardeşlerine, İslamiyet'e ve bunun için de mücadeleyi en temelden başlatmalıydı: eğitim. Bunun için okul açmak istedi. Çok uğraştı ve yoğun uğraşlar sonucu Tayland yönetiminin izniyle de 1933'te okul inşaatını tamamladı. O zamanlarda devlet tarafından da kabul gören bu okul, Patani'nin en meşhur İslami okulu haline geldi. Lakin 5 yıl sonra 1938'de göreve gelen Pibul, Patani üzerine olan baskıları artırdı. Pibul yaptığı 'reform' hareketleri dışındaki tüm uygulamaları yasakladı, yani İslami tüm çalışmaları. Tabii bunun sonucunda halkı bilinçlendirmek, İslami hayatı Patani'de hakim kılmak için uğraşan Hacı Sulong'un açtığı okul da kapatıldı. Bunun üzerine Hacı Sulong çıkmış olduğu bu yoldan geri dönmedi, vazgeçmedi ve, mücadelesine daha kapsamlı devam edebilmek amacıyla 100 kadar

İslam alimiyle bir toplantı düzenledi ve Patani Halk Hareketi'ni kurdu. Toplantı sonucunda aralarından üç kişiyi bölgenin kadısı ilan ettiler. 1945'li yıllarda Hacı Sulong'a, Patani İslam Konsülü'nün başkanlığı verildi. Hacı Sulong'a göre kendilerine serbestlik verilmesine rağmen hâla devlet baskı uyguluyordu. Daha sonra Malaylara evlilik ve miras konularında İslam hukukuna başvurma serbestliği getirildi. Fakat hükümet bu uygulamalarla birlikte, Patanililerin din işlerine karışmayı hedeflemişti. Bunu anlamıştı Hacı Sulong, bu müdahalelerin İslam dininin bütünlüğünü bozduğuna inanmaktaydı. Çünkü yıllar önce kendilerine baskı uygulayan, her türlü İslami oluşuma karşı olan Tayland yönetimi nasıl olurdu da bir darbe sonucu bu kadar değişebilirdi. Bir an önce Tayland idaresinin boyunduruğundan kurtulmak için çalışmalarına başlamak gerekti. Bu yıllarda yönetim tekrar değişti. Patani Müslüman'larına karşı geniş çaplı bir imha hareketi başladı. Patani Müslüman'larının pek çok lideri budistler tarafından katledildi. Budistler, ahlak dini üzerine yaşayan insanlar, tapınaklarda ibadetle meşgul, dünya ile irtibatını kesmiş insanlar... Bugün halen Patani ve özellikle Myanmar'da uyguladıkları zulüm ve işkenceyi o gün yine Patani'de yaptılar. Bu yıllarda Bulikor Samik bölgesinde 125 Müslüman aile diri diri yakıldı. Patani Halkı'nın bağımsızlık mücadelesini dünya kamuoyunun gündemine getirmeyi başaran Hacı Sulong, işgalci Tayland yönetimine karşı askeri ve siyasi alanlarda verilen

direnışı yönetti. Hacı Sulong'un amacı ilk olarak Patani halkının dinî ve kültürel kimliğine yapılan müdahaleleri engellemek, daha sonra da Patani'yi bağımsız bir bölge haline getirmekti. Bu yolda 1947 yılında hükümete otonomi (özerklik) talebinde bulunan yedi maddelik bir bildiri gönderdi. Raporda güneydeki dört eyalete otonom statüsü verilmesi talebinde bulundu. Sulong'un siyasi projesinde bölgenin bizzat Patanili Müslümanlar eliyle yönetilmesi, Malay dilinin eğitim ve kültür dili olarak kullanılması; bölgede toplanan vergi gelirlerinin bölge kalkınmasında kullanılması; yerel yönetimde çalışanların %80'inin Patanili Malaylardan teşekkül ettirilmesi; İslami konuları ele alacak yerel bir komitenin kurulması. Bunun üzerinden çok geçmeden yönetim Hacı Sulong ve arkadaşlarını tutuklama kararı aldı. Patani bölgesinin Tayland'dan ayrılması hususunda propagandalar yapıp, ayrılıkçı hareketleri tetiklediği iddiasıyla, önce yedi yıl, sonra iki yıl dokuz ay hapse mahkûm edildi. 13 Ağustos 1954'te Songla'ya sorgu için çağrılan Hacı Sulong, iki arkadaşı ve onlara tercüme yapmaları için götürdüğü büyük oğlu Ahmet Tohmina yolda kayboldular. 1957'de göreve gelen Mareşal Sarit Tanarat'ın hazırladığı raporda, Hacı Sulong, oğlu ve arkadaşlarının, polis tarafından boğularak Songla gölüne atıldıkları ifade edilmekteydi. Patani tarihinde bugüne dek gerçekleştirilemeyen birliği ve şuuru oluşturmada, dünya kamuoyunda mücadelelerini yaymada çok önemli bir yere sahip olan Hacı Sulong, bugün bile Patani direniş tarihinin babası olarak anılmaktadır.

Kaynakça:

- 1-) www.fb.com/PataniDestekPlatformu
- 2-) Mehmet Özay, Tarihten Günümüze Patani, Hacı Sulong ve Otonomi Meselesi, s.35

ADEM
ZİVEKAR

BİR ŞİİR

Bir göçmen son parasını vapura veriyor.
Bir umut, üşümekten kurtulmak bunun adı.
Bir ses işitiyor sınırın ötesinden.
Bir türkü kuşanıyor diline
Ölümün ötesinden

Bir babanın gözlerinde görüyorum
Kalabalıklar aşmışça bakarken insanlığa.
Elinden tutmuyor.
Yanı başında bir masumiyet
Koca koca gözlerle izliyor etrafını
Nereden baksan 9 yaşında
Uzun uzun bakınca sanki
İçimizden bir parçayla uzaklaşıyor ta uzaklara

Ve biz parça parça taşıyoruz uzaklara,
O yalnızca dualarla erişebildiğimiz yerlere.
Gönülde ve sözde en kuvvetli bağlarla
Ruhlarımızın ve şiirlerimizin sıkı sıkıya olduğu yerlere.
Ve öldükçe dirildiğimiz her yere
Parça parça taşıyoruz.

ZİRUR

Uzak Yoldan Geldim Hasretim İçin*

Şafak söktü. Gün doğuyor şimdi. Beyaz iplik siyah iplikten ayrılıvermiş. Gök ağarıyor. Bembeyaz bulutlar yüzlerini gösterdi. Sarı badanalı basık otel odasının kirli perdelerini zorluyor ışık. Bir tek huzme olsun içeriye sokabilmek uğruna çırpınıyor. Işık çok zayıf da olsa gözlerini kırıştırıyor. Gece nasıl da geçmiş. Hatırlamak için kendini zorlayacak. Başaramıyor. Uyku, bütün tatlılığıyla kendine çekiyor. Sabah ezanını duymamış. Oysa her sabah ezanla kalkardı. Doğru ya, bu boğuk Avrupa şehrinde ezan okunmuyor. Zihni yavaşyavaş aydınlanıyor. Uykuyla mücadele etti bir süre. Ne kadar uyumak istese de gitmesi gerekiyor. Kalktı. Dün gecedan beri bir şey yememişti. Karnına açlığın ağrısı saplanıyor. Su ısıtıcısının tuşuna basıyor. İçinde iki gün öncesinden kalma bir su. Çay... Çayı ne kadar özlediğini fark etti. Ve simit. Gevrek gevrek. Ah şimdi Eminönü'nden vapura binseydi. Üsküdar'ın dost ışıklarına selam verirken simidinden parçalar koparsaydı rızık peşinde koşan kar rengi martılara. Sonra Mihrimah Sultan'da bir namaz kılardı belki. Güneşin yavaş yavaş eteğini çektiği bir ikinci vakti, ılık ılık esen meltem rüzgârı yüzüne çarparken yanık sesli müezzinlerin tatlı atışmasını dinlerdi. Anem... diye düşündü, ne yapıyordur şimdi kim bilir. Ya babam. Sekiz köşeli kasketiyle. Mangal gibi yüreğiyle. Yo, hayır. Ağlayacak gibi oluyor. Aklına türküler geldiğine göre. Türkü bile dinlememişti ki bir süre hiç hatırlamamak için. Bunu kendine itiraf etmeyi denedi. Hayır böyle olmamalı. Ölüm Allah'ın emri değil mi? Öyle tabii. Öyleyse neden? Kaçtın durdun. İsyanlardasın hâlâ. Yine eski

düşünceler. Babasının verdiği eski radyoyu aradı. Nedense onu atmaya içi el vermemişti. Oysa onca şeye rağmen. Müstehzî bir ifade yerleşti yüzüne. Babasının emektar radyosunu buldu. Kim bilir ne kadar da değerliydi zamanında? Bu radyo, babasına ne türküler dinletmişti. Bir keresinde babasının odasına girdiydi. Eski bir defter bulmuştu yorganların arasında. İçinde türkü sözleri. Babasının bir şeyler yazdığını ya da okuduğunu bilmezdi. Fokur fokur. Su ısıtıcısı da kaynayan fikirlere eşlik ediyor. Ama hiç belli etmezdi ki babam. Kendisi İsmet Özel okurken birkaç kez "bu ne biçim şiir?" dediği vakiydi babasının, ancak "sen ne bilirsin" kabilinden bir tepki vermişti o gün ona. Meğer babası bağlama öğrenip bozlak söylemek istemiş. Defterde hepsi yazıyordu. Dedesinin izin vermediğini bildiğinden hiç girişmemiş. Toprak vardı sürülecek. Bakılacak hayvanlar vardı. Düşüncelerden sıyrılıyor. Nereye attığını bilmediği kasetleri arıyor. Çok fazla yok ya. İnşallah atmamıştır. Kasetleri gördüğünde çok dalga geçmişti halbuki. Bu devirde kaset mi kaldıydı. Dolabı karıştırıyor. Buldu. Neşet Ertaş. Bozkırın tezenesi. Babası ne de çok severdi. Anadolu'm. Şiirler dolduruveriyor içini.

"Güzler bilirim ülkeme dair
Karşılıksız kalmış bir sevda gibi gelir
Kalakalmış bir kıyıda melül ve تنها
Kalbim gibi
Kaybolmuş daracık ceplerinde elleri
Titreyen kenar mahalle çocukları
Bir sıcak somun için, yalın kat bir don için
Dökülürler bulvarlara yapraklar gibi"

Erdem Bayazıt'ı da özlemişti. Memlekete dair diğer bütün her şey gibi. Bağlamasını alıyor eline şimdi Neşet. Babasından kalma bir alışkanlıkla, dedesi yaşındaki adamı hep ismiyle zikrederdi.

“Uzak yoldan geldim hasretim için
Hani nerde Babam Muharrem nerde
Yaralı bülbülüm ses vermez niçin
Yüreği yanıgım o kerem nerde.”

Gözyaşları hücum ediyor şimdi gözlerine. Bıraktı. Cebini yokladı. Pantolonunu çıkarmadan yattığından biraz ezilen yarısı dolu sigara paketini çıkardı. Isıtıcının fokurtuları duyuluyor. Sigarayı yaktı. Bir nefes çekiyor. Midesi bulandı. Açlıktan mı? Hayır. Gurbette cigara bile tat vermiyor. Söndürdü. Neşet içini yaktıma devam ediyor:

“O garib gönüllüm dertli bakışlım
Feleğin sinisi elinde sinisi daşlım
Yüreği yaralıgım gözleri yaşlım
Gönül evi yıkık viranım nerde.”

Daha fazla dinleyemeyecek. Dağınık yatağına uzandı. Ah babam burada olsaydı. Kendine kızıyor şimdi. Zamanında babasına ne de çok karşı gelmişti. Ah babam. Hep sert yüzünü gösterirdi bize. Ama ne zaman bir yetim görse dayanamaz, ağlardı için için. Kıraçtan çıkıp şehir cangılına, dolmuş şoförlüğü yapmaya geldiğinde, ne de çok üzül-müştü bizleri apartman odalarına mahkum ettiği için. Ah babam. Bizi bırakıp gitmeseydin. Kendini bir namert hastalığa teslim etmeseydin. Kaderden öteye yol gitmiyor be gülüm. Hayat. Çok bayat. İşte böyle savurur insanı. Bu şehir seni kullanır sevgilim. Santim santim azalırın. Sevgilim. Sevgilim hayat. Neden bana bu kadar kötü davranıyorsunuz? Haydi ama, bu kadar ucuz bir laf etmiş olamazsın. Arabeskler. Gogol. Ucuz roman. Tarantino. Akli yine keşmekeş içinde. Babil Kulesi gibi. Hiçbir kelime birbirini anlamıyor. Yine ağlayacak. Ah babam. Ah anam. Ah ablam. Ah abim. Ah sevdiceğim. Şimdi burada olsanız. Sarıp sarmalasanız beni, kurmuş dallardan ve kızıl yapraklardan yaptığınız yuvanıza alsanız. Seninleydiler bir zaman. Ne oldu. Baban vefat etmiş. Anneni

neden yalnız bıraktın? Abim bakar. Ne kadar da kolaymış bırakıp gitmek. Ya onu sevdiğini söylediğin kızcağızın ne suçu vardı? Şairmiş. Müteşair. Şairimsi. Şairimtirik. Senin en iyi yaptığın sanat tecahülü arif be kardeşim. Arkandan gözyaşı dökcek insanlar olduğunu biliyordun. Peki neden bilmezden geldin? Cevap. Sessizlik. Ne tuhaf bir kelime. En son ne zaman hangi şiiri yazdın bakalım ey şair. Hah, şuradaymış:

“Bir gün, elbet bir gün doğacak
Gökleri ağartacak hıçkırıklarım
Yaşlı gözlerim kırışıacak
Sarp kayaların ardından
Kızgın çöllerin yükselen güneşiyle.”

Demek vakit geldi. Gün doğdu. Hıçkırıklar göklere karıştı. Yaşlı gözler kırıştı. Hayditopla kendini. Haykır. Çek git bu karanlık şehirden. Kaldırımlar aşındır. Kuşlara selam çak. Yeryüzü duysun sesini. Kalbini dinle. Sev. Koş. Dokun. Sarıl. Düşüncelerden odanın açık duran penceresinden içeri yavaşça süzülen güvercinin kanat sesiyle sıyrıldı. Bu da nereden çıktı şimdi. Güvercine yaklaşıyor. Kaçmadığına göre bir sahibi var, yolunu şaşırarak gelmiş olmalı. Kısa bir müddet beyaz, paçalı güvercinin gözlerine baktı. Tebesüm ediyor. Babam güvercinleri çok severdi. Güvercini öpüyor. Cama yaklaştı. Ellerini havaya doğru kaldırıyor. Güvercin arkasına

son bir kez baktı sanki, sonra uçuverdi. Ben de böyle uçuversem. Kırış kırış olmuş gömleğini çıkarıyor. Kısa kollu bir tişört geçiriveriyor üstüne. Şimdi kıyafet için çok uğraşacak halde değil. Pencereyi açık bırakıyor, ısıtıcının fişini çekiyor. Eprimiş siyah çantasına üç beş parçadan ibaret eşyasını dolduruyor. Kitapları... Yalnızca Erbain'i alıyor yanına. Kapıyı kilitledi. Boynu öne eğik, aşağı iniyor. Girişteki şişman, sarı saçlı görevli kıza bakmamaya çalışıyor. Biliyor ki bir baksa konuşmaya başlayacak hemen arsız. Ben seni al yazmalı yârime değişir miyim. Koşar adım uzaklaşıyor parasının ancak yettiği üçüncü sınıf otelin önünden. Düşünceler hâlâ beynini kemirmede. Şimdi sevdiği geliyor aklına, arnavut kaldırımli sokağı adımlarken. Âşık olmayı ne de çok istemişti bir zaman. Gök. Boz bulanık. Hava. Kurşun gibi. Karanlık. Dizeler dökülüyor dudaklarından. Sesler. Kulağımı tırmalar. Kördüğüm. Kurmacalar. Vişneçürüğü evler granit gibi. Acı. Her yerde. Hissediyorum. İçimde. Ah benim ince yürekli yârim. Acaba şimdi ne yapıyordur. Belki de beni düşünüyor. Neden düşünsün ki. Bunu ondan beklemeye ne hakkın var senin. O, arkandan ağlarken trenin camından arkasına dönüp bakmayan sendin. Başlama yine sevgilim hayat. Boğazımı düğümleme. Hayat. Isıtmıyor içimi. Kış güneşi gibi. Eski köprünün üstünden geçiyor şimdi. Nehir sanki inadına canlı akıyor. Bu köprüde şiirler yazacaktım. Ama yok, hislerim kurudu benim. Artık yazamam. Artık bir şair değilim. Aşkımı kaybettim. Sevmeyi unuttum.

"Ah senin yüzünden kana batacak
Anla Mona Rosa, ben bir deliyim."

Ah be üstadım Karakoç, keşke deli olsaydım. Yaptıklarımın hesabı sorulmazdı bu sayede. Sonunda içinde bulunduğum her dakikaya lanet ettiğim o grotesk kafeye geldim. Tanrım, para kazanmak için bu ahmak patrona ve dört işlemi dahi beceremeyen ergen bir kıza dayanmak zorundayım. İki rekat Niçe okuyup bana anarşizmden bahseden ama ellerinden son model akıllı telefonları düşürmeyen sisteme teşne öğrenciler de cabası. Allah'ım kurtar beni bu şehirden. Ezansız, namazsız, yuvasız şehir. Neden geldin

Fotoğraf: HAWAL

öyleyse buraya? Yine başlamayalım. Patron yaklaşıyor. Fransızca bir sürü zıvalıklar dinlemek zorunda şimdi. Haydi hesap ver. Neden? Neden? Neden? Yeter. Ben sadece Allah'a hesap veririm bayım. Patron afalliyor. Pardon? Hiçbir şey. Anlayamazsın, uğraşma. Şunu bil yeter: istifa ediyorum. Nereden? Mümkün olsaydı hayattan edecektim. Ancak belli oldu ki kaçmak hiçbir şeye çare değil. Anlamıyorum. Demiştim anlamazsın diye. Gidiyorum işte. Hoşça kal. Bekle. Nereye gidiyorsun? İstifa ettim dedim ya. Haydi size hayırlı işler. Aman tanrım ne çok soru sordu herif. Tanrı. Gök. Göktanrı. Tanrı uludur. Şofördür babam. Cumhuriyetin bir kuludur. Babam duysa ne çok kızardı. "Tanrı da nereden çıktı?" diye. Evet. İstifa da ettiğine göre son bir iş kaldı. Otobüse binsem mi? Yürü. Hem düşünmeye vaktin olur. Hava kapanıyor. Yağmur yağacak.

"Bu yağmur, kanımı boğan bir iplik
Tenimde acısız yatan bir bıçak
Bu yağmur, yerde taş ve bende kemik
Dayandıkça çisil çisil yağacak."

Ağlasam fark edilir mi yağmurlardan? Ya yağmurlar battığım günahları temizler mi? Ve yağmur başlıyor. Sicim gibi. Yürüdü. Henüz çok düşünmeden varmıştı somon rengi soğuk binaya. Girişte kartını sordular. Gösterdi. Edebiyat fakültesi. Batı şiiri. Modern şiir. Romantizm. Realizm. Sone. Romans. Edgar Allan Poe. Baudelaire. Tırı. Vırı.

Falan. Filan. Ha ha. Müstehziliğim üstümde bayım. Dikkatli olun. Fakültenin alçak kapısından geçti. Keyiflendi. Bir sigara yakarak girişteki danışma masasına yaklaştı. Beyefendi burada sigara içemezsiniz. Biliyorum. Ve muhtemelen bunu yapmam da yasak. Mikrofonu eline aldı ve tüm fakültenin duvarlarında yankılanan sesi duyuldu: “Beni dinleyin ey insancıklar. Sizin bu ruhsuz ülkenize edebiyat okumak bahanesi ile kaçtım. Annemi, kardeşlerimi ve yârimi geride bıraktım. Aslında kendimden kaçtım düpedüz. Her neyse. Artık sizin boğucu fakülteniz ve sıkıcı edebiyat teorileriniz beni hiç ırgalamıyor. Benim tahsil görmemiş garip anam bana çok daha fazlasını verebilir. Nokta.” Güvenlikteki iri yarı adam koluna girdi birden. Neyse ki sözleri bitmişti. Adamın güçlü kollarından sıyrılarak dışarıya yöneldi. Şimdi tren istasyonuna doğru yol alıyor. Vardı. Biletini aldı. Trenin daha bir saati var. Geçmek bilmiyor. Dudaklarında şiirler, insanları izliyor. Kim bilir neler düşünüyorsunuz ey insanlar? Ve tren ağır ağır kalktı yerinden. Dağlar, ovalar, ağaçlar. Hepsi sanatkârın elinden, hem de en büyük sanatkârın. Ölümü yine aklıma getiriyor bu uçsuz yollar. Sebepsiz. Bir de çiseleyen yağmur. Seni de unutmadık elbet.

“Yağmur bu kadar inceyken
Ağır açan bir gül kadar hafifken merhamet
Ölüm çok ağır Allah’ım
Ölüm çok ağır, affet”

Vakit bir türlü bitmiyor. İki buçuk gün süren bir bekleyiş. Sonunda tren düdüğünü öttürdü. Annesini ve sevdiceğini gördüğü rüyasından uyanveriyor. İçini heyecan kapladı. Memleketim. Toprağım. Canım sevgilim. Kapı ağır ağır açılıyor. Kompartıman görevlilerinin sesleri istasyonda bekleyen yolcuların seslerine karışıyor. Dışarı çıktı. İlerliyor. İnce bir kadın sesi: Oğlum. Aman ya rabbi yoksa rüyam gerçek mi oldu? Arkasını dönüyor. İşte annesi karşısında şimdi. Göğsü Çukurova gibi münbit. Ve ay yüzlüm, ela gözlüm. Ah, sen de buradasın. Gözyaşları oluk oluk. Anneciğim, beni affedebilecek misin? Ben anladım anneciğim her şeyi. Bu dünyada en kıymetli şey... En kıymetli... Neyse, boş verin şimdi bu gevezelikleri. Laf ü güzâfa lüzum yok anneciğim. Benim güzel yuvam, ailem. Anne konuşmuyor ki ağlamaktan. Ve servi boylum sen. Ah seni yaratana kurban olduğum. Ela gözleri bulut bulut. Çekingen parmağını yaklaşıyor gözlerine. Hafif hafif siliyor tuzlu gözyaşlarını. Konuşmaya gerek yok. Bazen bakışlar kâfidir. Yine de sessizliğini bozuyor: Tam, trenden inmeden önce rüyamda sizleri gördüm. Bu güzel tevafuk nasıl oldu anlayamadım. Nişanlısı, al yazmalı gül çiçeği gülümsüyor, yüzünde dalgalanan tatlı havayı okşar gibi: “Bazı rüyalar iki kişiliktir.”

MÜŞAHİD

NEREDEYİM SORUSUNA BİR REDDİYE

Sormak bir zorluk değildi benim için
İçin için ağlayamayışım yeterdi korkularıma
Bir yaz gününün sancısıyla koşardım...
Koşardım yalnızlığıma

Gözlerin esrarlı mahallerin rayihalarından ilhamını alır
Bakışın ağır bir aşk kokardı
Bense, utanır, kaçardım kendimden
Kaçardım en mahrem uzuvlarımı alarak sırtıma
En hoyrat dürtülerin tahakkümü altında
Arasokakların karanlığında beklerdim

Ve sadece ölmeyi dilerdim Tanrı'dan
Ve sadece seni dilerdim

SANTURİ

ANTİK YUNAN, HRİSTİYAN BATI VE İSLAM: MODERN BATI DÜŞÜNÇESİNİN KÖKENLERİ

II. KISIM

ii) İlerleme ve Tarih Düşüncesi

İnsan bilincinin/beninin geçmişe yönelik bir araştırması veya insan toplumlarının geçmişi ile ilgili anlatı olarak tarih Yunan Sitesinde -Herodot, Tukidides¹- doğmuştur.² Bu anlamda Batı düşüncesi bağlamında Antik Yunan, tarihin mucidi olarak gözükse bile toplumsal dönüşüm ve belli bir anlamı olan bir seyir hali, zamansal yönelim olarak tarih, Hristiyanlığa özgü bir düşüncedir.

Birçok tarihçinin görüşüne göre “tarih” olarak nitelendirilebilecek bir disiplin antik Yunan’da doğmuş olmasına rağmen Yunan tarihçiliğinin gelişimi başka alanlarda olduğu üzere diğer medeniyetlerden soyutlanmış bir şekilde gerçekleşmemiştir. Başta Mısır, Hitit, Mezopotamya gibi medeniyetlerin büyük etkisi bulunmakla birlikte birçok tali etki de bulunmaktadır. Büyük etkilerine rağmen örneğin Babil ve Hitit tarih yazımı kronoloji düzeyinde kalmaktan kurtulamamış, Mısır’da ise tarih yazımı imparatorluğun ilk dönemlerinden beri bütün başarıların yazıya aktarılmasını sağlayabilmişse de resmi tarihçilerin imparatorluğun başarısız durumlarını görmemelerinden dolayı tekçi perspektiften kurtulamamıştır. Bütün bunlara rağmen kroniklerin gelişmesine bağlı olan tarihçilik Mısır, Asur ve Babil’de bir bilim olarak ortaya çıkmamış, eleştiri ve yorumlardan uzak olmasından dolayı yavan bir aktarımdan ibaret olmuştur.³

Tarih yazımının yavan bir aktarım olmaktan kurtulması ilk olarak ilk Yunan tarihçi ve coğrafyacısı kabul edilen Hekataitos’ta (doğumu İ.Ö. 550 civarında) görülmektedir. Hekataitos ilk olarak Asur ve Persler gibi başarılı hükümdarlıkları ve Doğu tarihini Yunanlılara tanıtmış, bunu yaparken yazılan şeylerin doğruluğunun denetlenip sunulması ve ele alınan konularla ilgili efsanelerin eleştirilerek değerlendirmeye tabi tutulması gerektiğini savunmuştur.⁴ Dolayısıyla denebilir ki Yunanlılar olayların kronolojisini yapmada ilk olmamasına rağmen tarih yazımına ilk olarak eleştiri uygulayan onlar olmuşlardır. Böylelikle tarih biliminin ve modern tarih yazımının oluşmasında büyük öneme sahip olmuşlardır.

Yunan tarihçiliğinin eleştiri yöntemini uygulaması tarih yazımında güvenilirliği sağladığı düşüncesini beraberinde getirmemelidir. Bunun nedeni söz konusu faaliyetin tekçi yapısıyla ilintili olarak güvenilirliğini ancak “Yunan tarihi” sınırlarında koruyabilmesi, Yunan tarih çizgisinden çıktıklarında ise yeterli veri olmadığından onları eleştiri ve karşılaştırma süzgecinden geçirememelerinden dolayı güvenilirliklerini kaybetmeleridir.

Antik Yunan’da tarih, döngüsel karakterli bir yapıya sahip olup⁵ Helenik düşünürlerin geneli tarafından tümel ve değişmez olanın araştırıldığı “teori” merkezli algı ile çatışma içinde gerçekleşimini sağlamıştır. İnsanı ve toplumsal olaylardan haber veren “tikel” karakterli, rastlantısallığın hakim olduğu tarih, geçmiş ve gelecek, Yunanlılarda, sürekli tekrarın vuku bulduğu gelip geçici bir evrenle ilgili zaman boyutları olarak düşünülmüştür.

Tarihin sürekli bir tekrardan ibaret olduğu düşüncesi Yunan tarih yazıcılığındaki merkezi öneminin yanında temel bir itici güç rolü de üstlenmiştir: geçmişte nelerin olduğu bilinince gelecekte olabileceklere hazır olunabileceği (olacakları bilmeyi değil) düşüncesi. Tarihe bu kaygıyla yaklaşan Yunanlılar için tarih, pratik değerlerin konularını da içermektedir.⁶ Yunanlılar bu çabalarıyla insan dünyasındaki her türden değişimin nedenlerini ortaya koymak ve yeni değişimlere karşı hazır olmak istemişler de Yunan tarih yazıcılığının deterministik bir niteliğe sahip olduğunu söylemek doğru değildir. Bunun sebebi Yunanlıların, insanın iyi eğiticiler ve bilgi edinmesi durumunda tarihin gidişine müdahale edebileceği şeklindeki düşüncesidir. Yunanlılar doğadaki döngüsellikle tarihteki döngüselligi birbirinden ayırmış, döngü sürecinde evrenin yenilenmesine ilişkin bir tekrardan söz edilebilse de olayların tekrar edilebilirliği söz konusu değildir.⁷ Dolayısıyla Yunanlıların -Hoseidos ve takipçilerinin- döngüsel tarih kavramsallaştırması mutlak bir belirlenimciliği değil kısmi bir tahmin belirtmekte ve büyük ölçüde pratik bir anlam ifade etmektedir. Ayrıca bu durum Batı tarih düşüncesine Hristiyanlıkla birlikte girdiği söylenen tarihi olayların biricikliği düşün-

cesinin Yunanlılarda ve diğer efsane merkezli tarih yazımlarında da bulunduğunu açık bir biçimde göstermektedir.

Yunanlıların tarih anlayışı, modern anlamda; bütün bilgi alanlarında tarih düşüncesinin geliştiği dönem olan 18. yüzyılın tarih kavramının içeriğini doğrudan belirlemiştir. Colingwood'a⁸ göre Yunan tarihçiliği dört temel özellik ortaya koymuştur ki bu özellikler aynı zamanda modern tarih kavramının içeriğinin de yapıtaşlarını oluşturmaktadır. Bununla birlikte Colingwood'a göre bu özelliklerin ilk olarak Antik Yunan'da ortaya çıkması ve efsane yazımının tarih bilimine dönüşmesi bir tesadüf eseri veya Yunan ruhunun doğasından dolayı değil İ.Ö. 5. yüzyılın zeitgeistinin bir sonucudur.

- i) Efsane yazarlarının yansıtmacı yaklaşımının aksine tarihçinin soru sorarak başlaması ve bilimsel olması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır.
- ii) Geçmişte insanların yaptığı şeyler hakkında çeşitli sorular sorulmaya başlanmıştır.
- iii) Tarihçinin akılcı olması gerektiği savunulmuş; ele alınan sorunlar ve soruların belli temellere oturtulması ve kanıtlara başvurması tarihçinin özellikleri arasında gösterilmiştir.
- iv) Tarih çalışmasının yapılma kaygısı, insanın geçmişte ne yaptığını tespit ederek, insanın kendini açığa vurması veya kendini başkalarına anlatmasıyla insanın varoluş özelliklerini dile getirme olarak görülmüştür.⁹

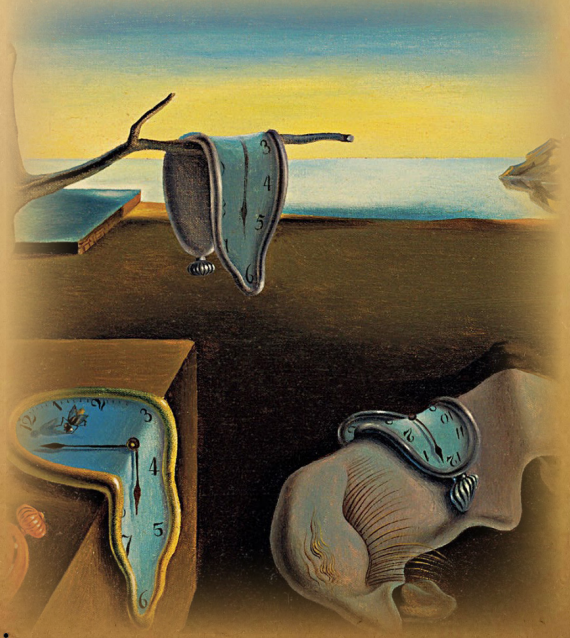
Yunanlıların tarih kavramsallaştırmasının modern anlamda tarih kavramının içeriğine olan bu önemli etkilerine rağmen modern dönem tarih algısının kuşkusuz en önemli dinamiklerinin temelleri Yahudi-Hristiyan geleneğin Batı düşüncesi bağlamında yepyeni bir paradigma inşa etmesiyle ortaya çıkmıştır. Hristiyan devrimi olarak nitelendirilen bu yeni dünya görüşü içerisinde öncelikle insan algısı büyük bir değişime uğramıştır. Exnihilo olarak yaratılan insan ve doğa kutsallıklarını yitirmişlerdir. Dolayısıyla Helenik felsefenin temel düşüncelerinden biri olan evrenin ezeliyeti düşüncesi Hristiyanlıktaki "exnihilo" algısıyla birlikte önemini kaybetmeye başlamıştır. Bu noktada Hristiyanlık Batı medeniyetine sosyal, siyasal, düşünsel vs. alanlarında kökten bir etki yapan "ilerleme" düşüncesini mümkün kılacak olan zemini hazırladığı görülmektedir: zaman olgusunda önce ve sonra kavramları. Dolayısıyla Hristiyanlık ileriye doğru yürüme olanağını ileri

sürmektedir.¹⁰ Bu temel algıyla beraber "çizgisel" tarih tasavvurunu inşa eden bir diğer önemli düşünce olan tarihin "mutlu son" ile biteceği inancı da Hristiyanlıktaki temel inançlar yoluyla gerçekleşme fırsatı bulmuştur.

Tarihin mutlu bir sonla biteceği düşüncesi/inancı ile Antikite edebiyatçıların "altın çağ" düşüncesi arasında, hem zamansal eksende hem de düşünsel anlamda geçirdiği algı değişimiyle birlikte, güçlü bir ilişki vardır. Söz konusu Antikite edebiyatında altın, gümüş, tunç ve demir olarak dörde ayrılan zaman, Hoseidos, Empedocles, Ovidius, Pindaros gibi Yunanlı ozanlarda görüldüğü gibi temel ilkeler düzeyinde benzer biçimlerde işlenmiştir.¹¹ Bu anlayışa göre cennet geçmişte olmak durumundadır.

"Şairler insanlığın beşiğinde hayal etmiş altın çağı... Altın çağ önümüzde, olgunlaşan bir toplum düzeninde. Atalarımız görmemiş böyle bir çağı, bir gün çocuklarımız görecektir. Altın çağın yolunu açmak bizlere düşer."¹²

Saint Simon'un bu cümleleri Batı düşüncesindeki dönüşümü çok iyi bir şekilde ifade etmektedir: Madde dünyasındaki icat ve keşifler Avrupa'nın bakışlarını dünün ihtişamından günün vâitlerine çevirmiş, Jean Bodin ve Francis Bacon gibi düşünürlerin aşırı iyimserci bakışları yerini düşünsel bir paradigmaya bırakmış, "daha parlak bir gelecek üzerine şairane görüşler geçmişin altın çağına dönüş biçimini almıştır bu, tarihin süreç-

lerini doğanın süreçlerine benzeten döngüsel bir anlayıştır. Tarih hiçbir yere gitmiyordu: çünkü geçmişin bir anlamı yoktu. Nitekim Tukidides, betimlediği olaylardan önceki zamanlarda anlamlı herhangi bir olayın meydana gelmediğine inanmış, daha sonra da anlamlı hiçbir şey olabileceğini düşünmemiştir.”¹³

“Mutlu son” anlayışının bu antik kökenlerinin yanında Hristiyanî kökenleri de bulunmaktadır. Bu köken Hristiyan teolojisi ile yakından ilintilidir.

Hristiyanlıkta Tanrı yalnızca yaratıcı değil, aynı zamanda kurtarıcı olmak durumundadır. Bu haliyle Tanrı kendi halkını, yasasına itaat ettikleri ve sadık kaldıkları takdirde lütuf, ihsan ve zafere dolu bir gelecek vaadiyle bir umut ve beklenti içine girdirmektedir.

Geçmişe ve insanın kendi/lik bilincine yönelik bir sorgulama faaliyeti olarak tarih Yunanlılarda başlamış olsa bile insanlığın tarihselliği teması ve tarihin belirli anlamlar taşıyan olaylar dizisi olarak görülmesi Hristiyanlıkla beraber olmuştur. Kaynağında Eski Ahit’in bulunduğu zaman kavramsallaştırması, Yunanlıların fiziksel zaman telakkisinin döngüsel karakterinin aksine, başlangıcı ve sonu belli olan, belli bir amaçlılık içerisinde işleyen, aynı zamanda belli bir süreklilik ve gelişmenin hakim olduğu tam bir çizgisel zaman anlayışıdır. Augustine’i ilk tarih filozofu olarak niteleyen bu yaklaşım, Yunanlılardaki felsefe-tarih karşıtlığının, Hristiyanlığın tarihte Tanrının koymuş olduğu tam bir belirlenim olduğunu ifade eden tarihsel determinizm fikriyle aşılmaya çalışıldığını ifade eder.¹⁴

Tarihe bütünüyle yeni bir öge getirenler, tarihi sürecin bir hedefe doğru ilerlediğini varsayan -amaçsal(gai-teleolojik) görüş- Yahudiler ve Hristiyanlar olmuştur. Tarihin bu ilerlemeci yorumu ilk olarak Gnostikler’de görülmesine karşın bu anlayışı sistematik hale getiren ilk kişi Augustinus olmuştur.¹⁵ Ona göre, “İnsanın günah yüzünden düşmesinden başlayarak, İsa Mesih’in görünüşüne insana kurtuluş yolunu açmasından geçerek, bu yolun sona ermesine (kıyamet) kadarki süreç, bir defalık tarihî bir oluşur.”¹⁶

Augustinus’tan önce İsa’nın ilk havarisi ve günümüz Hristiyanlığının da kurucusu olarak görülen Aziz Pavlus’ta tarihin belli dönemlere ayrılması ve ahlaki-dini açıdan ilerleme fikri görülmektedir. Tarihin çağlara ayrılmasını Pavlus ilk olarak “Filipelilere Mektup” adlı yazımında ifade

etmiş, kısa bir tarih felsefesi olarak da nitelendirilen bu metninde düşüş öncesi dönemi ideal olarak kabul edip tarihi Adem, Musa ve İsa peygamberlerin görevleri paralelinde tasvir etmiştir: Âdem dönemi cahillik ve vahşilik, Musa dönemi yasalar ve düzen kurma çabası ile tavsif edilirken İsa dönemi kurtuluş ile özdeşleştirilmiş yani Adem ve Musa ile gelişen insanlık durumu İsa ile kurtuluşu ermiştir.¹⁷

Augustinus’un tarih felsefesinin temelinde “tanrı devleti”(civitasdei) ile “şeytan devleti”(civitasdiaboli) arasındaki çatışma bulunmaktadır.¹⁸ Bu çizgisel tarihin amacı ise Tanrının eğitimi altında Tanrı ülkesini hazırlayan -gelip geçici de olsa- bu ülkeyi yansıtan bir yeryüzü topluluğu kurmaktır.¹⁹ Bu tarihin evrim yasasını Tanrı, iradesiyle önceden kesin ve değişmez olarak belirlemiştir, insan kendi faaliyetiyle evrimin akışına müdahale edemez.²⁰

Augustinus’un dünyanın düzeni ile ilgili çizelgesi şöyledir:²¹ İnsanlık tarihi ortus(kitap öncesi), Procursus(kitaplı) ve Finis(Masihli) olmak üzere üç dönemden oluşmuştur. Bu çizelgeye göre dünya altı bin yıl var olacaktır; bunun ilk iki bin yılı(ortus) batıl ve beyhude; sonraki iki bin yılı torah,²² daha sonraki iki bin yılda ise Mesih dönemi olacaktır. Augustinus bir başka çizelgesinde büyük oranda kendisinden önceki kilise babalarının Kitab-ı Mukaddes’teki “tekvin” bölümünden hareketle geliştirdikleri insanlık tarihi çizelgelerinden etkilenmiştir. Ayrıca Augustinus bu çizelgesinde kökeni Cicero, Livius ve Secena’ya kadar giden dünya tarihinin dönemlere ayrılmasında insan yaşamındaki dönemleri esas alan anlayışı benimsemiştir. Adem, Nuh, Davut, Babil’de esaret, İsa ve İsa’nın ikinci kez gelişi sırası ile insanlığın bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik, olgunluk ve yaşlılık dönemlerine karşılık gelmektedir.

Hristiyanlıkla birlikte önemini artıran buraya kadarki olan kısımda bahsettiğimiz zamansallık modeli, “yeni dinin” bütün karakteristiği gibi son derece hayati öneme sahip olup bu iddialar, büyük oranda Yahudilikten devşirilmiştir. Yahudi dünya tasavvurunda teoloji ile tarih iç içe geçmiş durumdadır. Tanrının fiilleri ve beşeri tecrübenin hadiseleri, ikisi birden tek gerçeği oluşturmuş ve yahudi geçmişe ilişkin Kitab-ı Mukaddes’te anlatılan kıssalar, tam bir tarihi kaydı yeniden inşa edip sunmaktan ziyade, onun ilahi mantığını açıklamayı amaç edinmiştir. Hristiyanlığın ortaya çıkışıyla birlikte, Yahudiliğin erken

dönem tarihinde efsane ile gerçek artık birbirinden açıkça ayırt edilemez hâle gelmiştir.²³

Tarih kavramının Batı düşüncesindeki gerçekleşimi konusunda, modern tarihsel düşüncenin birçok ögesinin oluşumu Yunan-Roma dönemine değil Hristiyan devrimi sonucu oluşan algıya dayanmaktadır. Bu konuda 20. yüzyılın önemli düşünürlerinden Robin George Collingwood'un görüşleri oldukça önemlidir.

Colingwood "Tarih Tasarımı" adlı eserinde²⁴ Hristiyanlıkla birlikte oluşan ve modern tarihsel düşünceye şekil veren dört önemli düşünceyi vurgulamaktadır: Tarihin evrensel, kayralı, vahiyli ve dönemli olması.

Hristiyanlığın tarihsel düşüncede gerçekleştirdiği değişimlerden ilki insanın kökenine giden evrensel bir tarih ya da dünya tarihi oluşturmıştır.²⁵ Nitekim hristiyan tarih yazımında çeşitli ırkların nasıl ortaya çıktıklarını ve dünyanın çeşitli yerlerini nasıl şenelttiklerini, uygarlıkların ve iktidarların yükseliş ve çöküşlerini betimlemiştir. Yunan-Roma evrensel(oecumenical) tarihi bu manada evrensel olamamıştır. Bunun nedeni ise modern dönem tarih yazıcılığında da görüleceği gibi tarihin tekçi(particularistic) bir ağırlık merkezine sahip olmasıdır: Yunanistan veya Roma. Dolayısıyla Hristiyanlığın tarih algısı üzerinde yaptığı devrim sonucu ağırlık merkezi tasarımının yıkılışı tarih disiplininde bir Kopernik devrimi manasına gelmiştir.

İkinci olarak Hristiyan tarih yazımı, olayları insan eylemlerinin bilgeliğine değil, onların akışını önceden düzenleyen kayranın işleyişine (Hristiyanlığın tanrısına²⁶) bağlar. Kayralı tarih, tarihi aslında tanrının yazdığı bir oyun olarak görür fakat bu oyun hiçbir karakteri yazarının gözde karakteri olamayan bir oyundur: evrensel insanlık düşüncesi. Bununla birlikte Hristiyanlığın, tarihi, anlamını başka bir şeyden yani Tanrı'dan alan bir olaylar yığını olarak görmesi tarihi anlamlandırma başka şeylere müracaat edilmesi fikrini de ön plana çıkarmıştır.²⁷

Üçüncü olarak ise tarihin anlaşılmasında İsa merkez alınarak geliştirilen iki parçalı tarih algısı, İsa'nın tarihsel yaşamına merkezi bir önem yükleyerek tarih anlatısını "sebepler/hazırlayıcı etmenler" ve "sonuçlar" olarak, biri ileriye diğeri ise geriye yönelik algıları ifade eden iki parçaya ayırmıştır. Karanlık dönem ve aydınlık dönem olarak da görülen bu parçalı tarihe Colingwood "vahiyli(apocalyptic) tarih" demektedir.²⁸

Son olarak geçmişin ikiye ayrılması ile tarih; İsa'nın doğumu kadar önemli olmayan ama kendi içinde önemli olan, kendinden sonraki her şeyi daha önce olup bitmiş olanlardan nitelik bakımından farklı kılan başka olayları ayırma eğilimi ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda tarih, "çağ açan ve çağ kapayan olay" denilen olaylarla çizilen dönemlere ayrılmıştır.²⁹

Özetle 16. yüzyılla birlikte başlayan düşünsel süreçte aklın ve deneysel metodun ön plana çıkmasıyla birlikte bilimsel ve teknik alanlarda yeni buluşların da etkisiyle 20. yüzyıla kadar sürececek olan ilerlemeci bir anlayış ortaya çıkmıştır. 18. yüzyılda mutlak ve sarsılmaz bir inanç/düşünce olarak bütün bir dönemi etkisi altına alan bu düşüncenin "tarihsel ve kısmi olarak düşünsel" temelleri Hristiyan teoloji ve antropolojisine dayanmakta, Hristiyan doktrinin ise Yahudi dünya tasavvurundaki "tarihin kutsanması" olgusuyla doğrudan bir ilişki içinde şekillendiği görülmektedir. Nitekim tarihe bütünüyle yeni bir öge getirenler, tarihi sürecin bir hedefe doğru ilerlediğini varsayan -amaçsal(gai= teleolojik) görüş- Yahudiler ve Hristiyanlar olmuştur. Böylece tarih, dünyevi niteliğini yitirerek bir anlam ve amaç edinmiş, bu haliyle tarihin kendisi bir teodise(tanrı savunusu ve kanıtlanması) haline gelmiştir. Rönesans insan-merkezli dünya ve aklın önceliği şeklindeki klasik görüşü geri getirmiş, fakat gelecek hakkındaki klasik kötümser görüşün yerine Yahudi-Hristiyan geleneğinden kaynaklanan bir iyimser bir görüş koymuştur. Çağdaş tarihin kurucuları olan Aydınlanma'nın akılcıları, Yahudi-Hristiyan görüşü alıkoymuş fakat bunu sekülerleştirmişlerdir;

tarihi sürecin kendisinin akli niteliğini böylece geri getirebilmişlerdir.³⁰ Bu nedenle Rönesans'tan başlayarak Yeniçağ Avrupa Medeniyeti'nde tarih düşüncesinin nasıl bir yapıya sahip olduğunun ortaya konulması gerekmektedir.

Tüm bunlara rağmen Hristiyanlığın ortaya koyduğu döngüsel anlayışla iç içe geçmiş durumdaki ilerleme anlayışı ile Yeniçağ Avrupa Medeniyeti'nin temel karakteristiklerinden biri olan

ilerleme düşüncesi ile arasında hiçbir zaman bir ayniyet bulunmamıştır. Bununla birlikte doğrudan bir etkisinin bulunmaması, Hristiyan anlamda ilerlemeci tutumun modern tarihsel ilerlemeciliğin anlam dünyasını olmasa da formel yapısını büyük ölçüde biçimlendirdiği doğrusunun inkar edilmesine yol açamaz.

1-Bu iki isim çoğu tarih uzmanlarına göre Yunan tarihçiliğinin zirve isimlerini temsil etmekteydi. Bunların dışında Hekataitos, Hellanikos, Charon, Dionsius vd. gibi tarihçiler Herodotos ve Tukidides'in yol açıcılarındandır.

2-Cicero Histori'nin yazarını tarihin babası olarak adlandırmışsa da Hekataitos eleştirel ve akılcı tutumuyla ve Herodotos üzerindeki derin etkisiyle "tarihin babası" unvanının ona verilmesi gerektiğini savunanlar da olmuştur.

3-Ayrıntılı bilgi ve örnekler için Bk. Ayhan Bıçak, Tarih Düşüncesi c.2, (İstanbul : Dergah Yay. , 1. Baskı, 2004) , s.118

4-Ayhan Bıçak, Age. , s. 120

5-Antik yunandaki bu yaklaşımın kısmi bir istisnası Platon'da bulunmaktadır. Platon'un Yasalar adlı eserinde görülen "gelişme" teması zamansal olarak ahlaki çöküşle paralel olarak gerçekleşmektedir. Platon'a göre insanlar ilk olarak bireysel ve dağınık olarak, teknoloji bilgisinden yoksun olarak yaşamışlardır. Daha sonra kendi güvenlikleri için tedbir almış ve tarıma başlamışlardır. Küçük topluluklar ise büyük toplulukları oluşturmuş ve ardından sosyal ve siyasi teşkilatlanmanın en son aşamasına varılmıştır. (Yasalar, 3.kitap) burada da görüleceği üzere Platon'un "gelişme" anlayışı ile onun siyaset teorisi arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Bu nedenle Platon kısmi bir istisnadır: Platon açısından sürekli ve mutlak bir gelişme tarihin temel karakteristiklerinden biri olmasa bile insanların devleti oluşturma süreçlerinde gerçekleşen bir durumdur.

Bk. Ayhan Bıçak, Age, s.120

Bk. Ayhan Bıçak, Age , s.108

6-Aydınlanmanın temel karakteristiklerinden biri olan Theorium "com proxi" ifadesi ile formüle edilen anlayış Helenik tarih tasavvurunun da en temel özelliğidir.

7-Ayhan Bıçak, Tarih Düşüncesi c.3, (İstanbul: Dergah Yay., 1. Basım, 2004), s.44

8-R.G. Collingwood, Tarih Tasarımı, çev: Kurtuluş Dinçer (Ankara: Doğu Batı Yay., 3. Basım, 2007) sfl. 56,57,58

9-Bu özellikler hakkında daha ayrıntılı bilgi için Bk. Ayhan Bıçak, A.g.e, s.130

10-Jacqueline Russ, Age. , s.403

11-Bk. Cemil Meriç, Mağaradakiler, (İstanbul: İletişim yay.,16. Baskı, 2008) s. 185- 186

12-Nkl. Cemil Meriç, Age, s. 188

13-Edward Hallett Carr, Tarih Nedir, (İstanbul: İletişim Yay., 10. Baskı, 2008), s.124

14-Ahmet Cevizci, Kasım Küçükalp, Batı Düşüncesi Felsefi Temeller, (İstanbul: İsam yay., 2.basım, 2010) s. 148

15-Macit Gökberk, Telsefe Tarihi, (İstanbul, Remzi Yay, 19. Basım, 2010) s.137

16-Bu süreci Augustinus "Civitas Dei" (Tanrı Devleti) adlı eserinde anlatır. Augustinus'un anlattığı süreç konusunda bütün Hristiyanlar hemfikir değildir. Bk. Ernst Breisach, Tarih yazımı, çev: Hülya Kocaoluk (İstanbul: Yapı Kredi Yay., 1. Basım, 2009) s. 116

17-Ayhan Bıçak, A.g.e., s. 39

18-İlerlemeci tarih anlayışının en yetkin ifadesini bulduğu Hegel'in tarih felsefesi ile Marx'ın tarihsel materyalizm düşüncesinde merkezi dinamiğin diyalektik(çatışma) olması ile Augustines'un tarih felsefesindeki teolojik unsurlar arasındaki diyalektik ilişkiye benzerlik oldukça dikkat çekicidir. Zerdüştlükte görülen tarihin iyi ile kötü arasındaki çatışmadan ibaret olduğu görüşü de benzerdir.

19-Bu düşünceyi benimseyen Ortaçağ Hritiyan kilisesi, kendini tanrı devletinin yeryüzündeki temsilcisi ve yansıması saymış, kendisine "tanrı sözü" ile "tanrı inayeti"ni bu dünyada yönetmek görevinin verilmiş olduğuna inanmıştır.

20-Karl Vorlander, Felsefe Tarihi, (İstanbul: İz Yay., 2.Basım, 2008) s.252

21-Ernst Breisach, Age. , s.120

22-Musa peygambere inen ve Eski Ahit'in ilk beş bölümünde sözü geçen vahiy.

23-Richard Tarnas, Batı Düşüncesi Tarihi, çev: Yusuf Kaplan, (İstanbul: Külliyyat Yay, 2. Basım, 2013) c.1, s159-165

Nitekim Yahudi-Hristiyan etkileşimine rağmen iki düşünce sistemi arasında bu noktada bir ayrılık görülmektedir. Yahudi tarih yazımında efsane ile gerçek tarihin birbirinden ayrılmaz ölçüde bir arada bulunmuş ve tarih tek bir çizgi halinde mutlak güzel bir sonla biten bir seyir şeklinde algılanmamıştır. Hristiyanlık ise bu özellikleri batı tarih düşüncesine silinemeyecek bir şekilde kazımıştır.

24-R.G. Collingwood, A.g.e. , s. 94-97

25-Hristiyan ve Yahudi tarih yazımındaki sıkı ilişkiye rağmen bu noktada iki sistem arasında zıtlık bulunmaktadır. Hristiyanlıkta görülen bütün insanların ontolojik eşitliği düşüncesi ve inancına karşın Yahudi tarihinde kabileci anlayışla insanlık anlayışı arasında bir gerilim yaşanmıştır.

Bk. Ayhan Bıçak, Tarih Düşüncesi c.1, (İstanbul: dergah Yay., 1. Basım, 2004) s.188

26-Tanrının tarih üzerindeki bu hakimiyetine rağmen Hristiyan tarihçiliği Colingwood'a göre teokratik olarak nitelendirilemez. Bunun nedeni teokratik tarihin tek bir toplumun yapıp etmeleri ile ilgilenmesi ve bu yapıp etmeleri yöneten tanrının o tek toplumu seçilmiş bir halk olarak gören bir tanrı olmasıdır.

27-Doğan Özlem, Tarih Felsefesi, (İstanbul: Anahtar kitaplar, 1996) s22- 25

Nkl. Ahmet Cevizci-Kasım Küçükalp, Age. s.95

28-Hristiyanlık bu noktada da Yahudi geleneğin dışına çıkmayı başarmıştır.Yahudilikte musa'ya inen vahyin zamanı oldukça muğlaktır. Bunun nedeni inanmış okur için vahyin belli bir vakitte gelmemiş olması ve hala da geliyor olması inancıdır. Bu açıdan vahiyinişi çok eski zamanlarda olduğu kabul edilmekle birlikte daha çok bugün için bir anlam ifade etmektedir.

29-Colinwood bu genellemelerini 3-4. yüzyıllarda yaşayan CaesarlıEusebius'un Kronik adlı eseri üzerinde somutlaştırır.

Bk. R.G. Colingwood, Age, s. 95

30-Edward HallettCarr, Age. , s. 125

Sımsıcak güneş tan yerini ısıtırken
eski bir dost gibi sıvazlar sırtını dağların
Yarın
yine buluşacaklarını bilmiyormuş gibi
Gece boyunca yorgun düşen karanlık
Ve soğuk
yerini bırakırken güneşe ve sıcağa,
Tabiat uyanırken yeni bir sabaha
Tüm gece uykusuzlukla savaştan bedenim
Kuluçkadaki yumurta gibi daha çok sarılıyor sıcağa
Yer gök daha çok yaklaşıyor sabaha
Ve yavaş yavaş alıyor herkes ışığa
Ve her şey umutla bakıyor yeni bir bahara

DİRİLİŞ ERİ

